

Πανεπιστήμιο Πατρών
Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η οικονομική κρίση και οι λόγοι που οδηγούν επιχειρήσεις
σε χειραγώγηση λογιστικών κερδών- Μελέτη περίπτωσης
εταιριών κατά την περίοδο 2009-2017**

ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Σούκας Ευάγγελος

Ρέτση Βασιλική

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Βάσιος Ηλίας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία συντάσσεται στο πλαίσιο των προπτυχιακών καθηκόντων μας. Το θέμα της εργασίας παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον και τίθεται συχνά θέμα συζήτησης γύρω από αυτό σε πολλούς επιστημονικούς κλάδους. Συνδυάζει δύο εξαιρετικά επίκαιρα θέματα, αυτό της οικονομικής κρίσης και αυτό της χειραγώγησης λογιστικών κερδών. Κύριος σκοπός της εργασίας είναι να μελετηθούν οι λόγοι για τους οποίους οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε χειραγώγηση των λογιστικών κερδών και πως αυτή η πράξη μπορεί να επηρεάσει όχι μόνο τους χρήστες οικονομικών καταστάσεων, αλλά και το εσωτερικό περιβάλλον των ίδιων των επιχειρήσεων. Κύριο μέλημα είναι να δοθεί και η ηθική πλευρά του παραπάνω φαινομένου καθώς επίσης και ο τρόπος με τον οποίο η οικονομική κρίση και οι κυβερνητικές αποφάσεις το επηρέασαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

i.	ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	4
ii.	ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ-ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	5
iii.	ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
iv.	ABSTRACT.....	7
v.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
	1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	10
	1.1 Αρχή της ελληνικής οικονομικής κρίσης.....	10
	1.2 Φορολόγηση των επιχειρήσεων σύμφωνα με τους κρατικούς προϋπολογισμούς...10	
	1.3 Μνημόνιο του 2010.....	11
	1.4 Η ανταγωνιστικότητα και οι ελληνικές εξαγωγές 2010-2017.....	12
	2. ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	14
	2.1 Το επιχειρησιακό περιβάλλον των επιχειρήσεων κατά τα έτη 2013-2015.....	14
	2.2 Επιχειρηματικό περιβάλλον το έτος 2017.....	16
	3. ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ.....	18
	3.1 Γενικά.....	18
	3.2 Παρουσίαση οικονομικών καταστάσεων.....	18
	3.3 Ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις.....	19
	3.4 Λογιστικές πολιτικές και λάθη.....	19
	3.5 Τα έσοδα.....	20
	3.6 Τα κέρδη ανά μετοχή.....	20
	4. ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	21
	4.1 Γενικά.....	21
	4.2 Δικλίδες ποιότητας σε λογιστικές επιχειρήσεις.....	21
	4.3 Έλεγχος οικονομικών καταστάσεων.....	22
	4.4 Περιβάλλον της επιχείρησης και εντοπισμός σφαλμάτων.....	22
	4.5 Έλεγχος σε περιπτώσεις απάτης οικονομικών καταστάσεων.....	23

5. ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ.....	26
5.1 Ορισμοί.....	26
5.2 Κίνητρα χειραγώγησης κερδών.....	28
5.2.1 Αναλυτές.....	28
5.2.2 Προβλέψεις και προσδοκίες επιχειρήσεων.....	28
5.2.3 Δανειστές.....	28
5.2.4 Ενδογενείς πληροφορίες.....	29
5.2.5 Μετοχή και κεφάλαιο.....	29
5.2.6 Μάνατζερ.....	29
5.2.7 Διοίκηση και στελέχη.....	30
5.3 Μέθοδοι χειραγώγησης λογιστικών κερδών.....	30
5.4 Οικονομική κρίση και χειραγώγηση λογιστικών κερδών.....	32
5.4.1 Περιπτώσεις χειραγώγησης λογιστικών κερδών προς τα άνω.....	32
5.4.2 Περιπτώσεις χειραγώγησης λογιστικών κερδών προς τα κάτω.....	32
6. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ.....	34
6.1 Γενικά.....	34
6.2 Θεωρίες της ηθικής.....	35
6.3 Ηθική και απόφαση.....	35
6.4 Επιχειρηματική ηθική και εργαζόμενοι.....	36
6.5 Ηθικό πλαίσιο.....	36
6.6 Κώδικες δεοντολογίας και ηθικής.....	37
7. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2017.....	38
7.1 Μελέτη περίπτωσης Folli Follie.....	38
7.2 Μελέτη περίπτωσης Ασπίς Πρόνοια.....	39
7.3 Μελέτη περίπτωσης Proton Bank.....	42
7.4 Μελέτη περίπτωσης Energa και Hellas Power.....	45
8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ.....	49

8.1 Συμπεράσματα της μελέτης περίπτωσης της Folli Follie.....	49
8.2. Συμπεράσματα της μελέτης περίπτωσης της Ασπίς Πρόνοια.....	49
8.3 Συμπεράσματα της μελέτης περίπτωσης της Proton Bank.....	49
8.4 Συμπεράσματα της μελέτης περίπτωσης της Energa και Hellas Power.....	49
8.5 Παρουσίαση κοινών σημείων.....	49
9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	51
10. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	55

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 1. <i>Λογότυπο Folli Follie</i>	37
ΕΙΚΟΝΑ 2. <i>Απεικόνιση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της FF Group Sourcing Limited, Πηγή: Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ</i>	38
ΕΙΚΟΝΑ 3. <i>Λογότυπο της Ασπίς Πρόνοια</i>	39
ΕΙΚΟΝΑ 4. <i>Λογότυπο Proton Bank</i>	41
ΕΙΚΟΝΑ 5. <i>Κατάλογος εταιρειών και ποσών δανείων, Πηγή: ΤΟ ΒΗΜΑ</i>	42
ΕΙΚΟΝΑ 6. <i>Λογότυπο Energa και Hellas Power</i>	43

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ-ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΓΕΜΗ	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
ΚΕΠ	Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
ΠΕΠ	Παρατηρητήριο Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος
ΔΛΠ	Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο
ΔΠΧΑ	Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς
ΔΠΔΠ	Διεθνή Πρότυπα Δικλίδων Ποιότητας
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΧΑ	Χρηματιστήριο Αθηνών
ΚΑΕ	Καταστήματα Αφορολόγων Ειδών
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΕΣΜΗΕ	Διαχειριστής Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία θα γίνει η μελέτη των λόγων που οδηγούν τις επιχειρήσεις σε χειραγώγηση λογιστικών κερδών, καθώς επίσης θα γίνει και ανασκόπηση του επηρεασμού του παραπάνω φαινομένου από την οικονομική κρίση. Αρχικά, θα γίνει ανάλυση της ελληνικής οικονομίας, για να γίνει κατανοητός ο τρόπος εκδήλωσης της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα και πως οι ενέργειες των κυβερνήσεων επηρέασαν τον επιχειρηματικό κλάδο. Στην συνέχεια θα γίνει εμβάθυνση στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα στην Ελλάδα και στα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, καταλήγωντας στη δημιουργική λογιστική, όπου θα διατυπωθούν ορισμοί χρήσιμων εννοιών που χρησιμοποιούνται για την χειραγώγηση κερδών, ώστε να αποσαφηνιστεί πλήρως το πλαίσιο μέσα στο οποίο τοποθετείται το θέμα της εργασίας. Μετέπειτα θα γίνει αναφορά στην επιχειρηματική ηθική και σε αρχές δικαίου, αναλύοντας το φαινόμενο από δεοντολογικής και ηθικής πλευράς, καθώς επίσης και από άποψη νομοθεσίας. Συμπερασματικά θα δοθούν οι λόγοι για τους οποίους οι εταιρίες προβαίνουν σε χειραγώγηση λογιστικών κερδών και τέλος, θα δοθούν περιπτώσεις όπου παρατηρήθηκε το φαινόμενο της χειραγώγησης κερδών εταιριών κατά την περίοδο 2009-2017.

ABSTRACT

In this particular thesis shall be done the study of reasons that lead businesses in earnings management, as well as the review of the effects of the economic crisis in this phenomenon. Initially, shall be done the analysis of the Greek economy to be understood the way economic crisis manifested in Greece, the ways that Greek governments reacted to it, and how their reactions in combination with the economic crisis affected businesses. Then will be analyzed the International Financial Standards in Greece as well as the International Accounting Standards, to end up in creative accounting, where shall be described helpful definitions about earnings management to be fully understood the frame of this thesis. Afterwards, shall be an analysis about the moral of earnings management and its legality, to present the thesis from the point of ethical and moral view, as well as from legislation. In conclusion, shall present the reasons why businesses proceed in earnings management and also cases of studies of this particular phenomenon the years 2009-2017.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια εύρεσης των αιτίων της χειραγώγησης των κερδών στις ελληνικές επιχειρήσεις και των επιπτώσεων που είχε η οικονομική κρίση στο παραπάνω φαινόμενο. Το πρόβλημα μέχρι και σήμερα δεν έχει επιλυθεί παρά την υιοθέτηση όλο και αυστηρότερων μέτρων για την καταπολέμηση του.

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτελούν ένα εξαιρετικά σημαντικό κομμάτι για το περιβάλλον της επιχείρησης αλλά και για το εξωτερικό περιβάλλον, αφού το δεύτερο αποτελείται και από επενδυτές, γεγονός που σημαίνει επιπλέον κεφάλαια για την επιχείρηση. Ίσως για αυτόν ακριβώς τον λόγο προβαίνουν σε τέτοιου είδους ενέργειες.

Σε μια χώρα όπως είναι η Ελλάδα, όπου η οικονομική ρευστότητα μειώθηκε σημαντικά λόγω της οικονομικής κρίσης, είναι φυσικό να υπάρχουν κρούσματα τέτοιων περιπτώσεων. Θα εξετασθεί σε βάθος η οικονομική κρίση για να κατανοηθεί πλήρως ο τρόπος με τον οποίο οι κυβερνήσεις αντιμετώπισαν τις επιχειρήσεις, ενώ στην πορεία θα μελετηθούν οι τρόποι και οι λόγοι για τους οποίους οι επιχειρήσεις λειτουργούν με αυτόν τον τρόπο.

Θα γίνει αναφορά στην επιχειρηματική ηθική και σε αρχές δικαίου ώστε να εξετασθεί το θέμα από κοινωνικής πλευράς, θέτοντας τη γραμμή που οδήγηθηκε και η Ελλάδα στην υιοθέτηση των Λογιστικών Προτύπων, καθώς επίσης και στις προσπάθειες της χώρας για αποτελεσματικά Πρότυπα Ελέγχου.

Το τελευταίο κομμάτι της εργασίας είναι μελέτες περίπτωσης χειραγώγησης κερδών στην Ελλάδα κατά το χρονικό διάστημα 2009-2017. Θα δοθούν οι περιπτώσεις με τις πληροφορίες για την κάθε περίπτωση.

1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

1.1 Αρχή της οικονομικής κρίσης

Από πολύ νωρίς, έγιναν αναφορές για το πρόβλημα που θα αντιμετώπιζε όλος ο σύγχρονος κόσμος και η παγκόσμια οικονομία. Ένα γενικό αλλά εύστοχο παράδειγμα για την υποστήριξη της παραπάνω δήλωσης είναι όπως αναφέρει ο Ricardo J. Caballero σε έρευνά του τον Δεκέμβριο του 2006, « Πολλά από τα κύρια μακροοικονομικά γεγονότα των τελευταίων δύο δεκαετιών, στις αναπτυσσόμενες και στις ανεπτυγμένες οικονομίες, μπορούν να γίνουν αντιληπτά απλά και μόνο αναγνωρίζοντας ένα πολύ ‘δυνατό’ συστατικό, που συχνά αγνοούμε, στην ανάλυση τέτοιων γεγονότων: ότι ο κόσμος έχει μια συγκεκριμένη ποσότητα περιουσιακών πόρων». Η αρχή της ελληνικής οικονομικής κρίσης προήλθε στην ουσία από την προκήρυξη πρόωρων εκλογών στην Ελλάδα, μέσω του τότε Πρωθυπουργού με τη μορφή τηλεοπτικού διαγγέλματος. Η κύρια αιτία προκήρυξης πρόωρων εκλογών ήταν η Παγκόσμια Οικονομική Ύφεση του 2008, μεταξύ άλλων λόγων. Αν παρατηρήσουμε όμως τους κρατικούς προϋπολογισμούς των τελευταίων 20 ετών, θα αντιληφθούμε ότι η ελληνική οικονομική κρίση δημιουργήθηκε μέσα από τον τρόπο διακυβέρνησης της χώρας. Όπως μας ενημερώνει ο Θεodorής Πελαγίδης : «Αν και οι δομικές αδυναμίες ήταν εκείνες που δημιούργησαν βαθμιαία τις συνθήκες για την εκδήλωση της τρέχουσας κρίσης στην Ελλάδα, με τα πολιτικά γεγονότα να σημαδεύουν συγκεκριμένα σημαντικά σημεία στην πορεία προς την κρίση, η εξέλιξη των δημόσιων οικονομικών ήταν ο παράγοντας που λειτούργησε ως καταλύτης για τα γεγονότα που οδήγησαν την ελληνική κυβέρνηση να ζητήσει οικονομική βοήθεια την άνοιξη του 2010...Μετά το 2003, ο λόγος δαπανών προς ΑΕΠ, ο οποίος παρέμενε χαμηλός, κυρίως με την βοήθεια της γρήγορης ανάπτυξης του ΑΕΠ και της επακόλουθης αύξησης των φορολογικών εσόδων, άρχισε να αυξάνεται, δείχνοντας ότι η νέα κυβέρνηση που κέρδισε τις εκλογές του 2004 δεν εκπλήρωσε τις υποσχέσεις της περί δημοσιονομικής υπευθυνότητας. Το 2009, ο λόγος των δαπανών της κεντρικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ αυξήθηκε γοργά, ενώ τα φορολογικά έσοδα έπαψαν να αυξάνονται με τον πολύ υψηλό ρυθμό που είχε παρατηρηθεί την προηγούμενη δεκαετία. Αυτό οφειλόταν, μεταξύ άλλων, σε μια σειρά δαπανών εκτός προϋπολογισμού, όπως η αύξηση των μισθών που αντικατόπτριζε μια έλλειψη αυτοσυγκράτησης στις προσλήψεις της κυβέρνησης τα προηγούμενα χρόνια, οι αυξανόμενες ανάγκες των υποχρηματοδοτούμενων και δυσλειτουργικών ασφαλιστικών ταμείων για μεγάλες ενέσεις ρευστότητας εκτός προϋπολογισμού, και οι αυξήσεις του συνταξιοδοτικού κόστους των δημόσιων υπαλλήλων. Σε αυτό το σημείο κατέρρευσε ολοκληρωτικά η ανεύθυνη στρατηγική που είχαν υιοθετήσει οι διαδοχικές ελληνικές κυβερνήσεις τα τελευταία 15 χρόνια, δηλαδή να θεωρούν ως μια μόνιμη και αδιαμφισβήτητη βεβαιότητα την επίτευξη διψήφιων ποσοστών ανάπτυξης των κυβερνητικών εσόδων χάρη στα οποία θα μπορούν αιωνίως να χρηματοδοτούν τις ανεξέλεγκτες δαπάνες...». Η Ελλάδα λόγω της μειωμένης οικονομικής ρευστότητας προχώρησε σε μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας.

1.2 Φορολόγηση των επιχειρήσεων σύμφωνα με τους κρατικούς προϋπολογισμούς

Παρακάτω παρουσιάζονται τα μέτρα εσόδων που έλαβε η Ελλάδα για την κάλυψη του κυβερνητικού ελλείμματος από επιχειρήσεις, κατά τα έτη 2009-2010, σύμφωνα με τους κρατικούς προϋπολογισμούς:

I. Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού 2009

«Βασικές επιδιώξεις της φορολογικής πολιτικής της Κυβέρνησης στο πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης αποτελούν:

Η περαιτέρω ελάφρυνση της φορολογίας εισοδήματος. Για τα νομικά πρόσωπα, ο φορολογικός συντελεστής 25% μειώνεται κατά μία μονάδα. Η διεύρυνση της φορολογικής βάσης για την ενίσχυση της φορολογικής δικαιοσύνης, από το 2009 φορολογείται με χαμηλό συντελεστή 10% το εισόδημα του πρώτου φορολογικού κλιμακίου της β' κλίμακας, έχοντας ως στόχο τη δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών μεταξύ επιτηδευματιών-ελεύθερων επαγγελματιών. Επίσης, προβλέπεται μεταξύ άλλων και η φορολόγηση των κερδών των ανωνύμων εταιρειών που διανέμονται με μορφές τύπου επιβράβευσης του προσωπικού τους, των μερισμάτων ή προμερισμάτων που διανέμονται σε τρίτους, καθώς και των κερδών που προκύπτουν από την πώληση εισηγμένων μετοχών. Η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής με φορολογικούς ελέγχους καθώς και η αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου καυσίμων. Η διεύρυνση της φορολογικής βάσης με τη θέσπιση της αυτοτελούς φορολόγησης των διανεμομένων μερισμάτων, των αμοιβών εκτός μισθού στο προσωπικό των ανωνύμων εταιρειών και των κερδών από αγοραπωλησία μετοχών. Τέλος, η αύξηση της προκαταβολής φόρου εισοδήματος των εταιρειών.»

II. Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού 2010

«Η υστέρηση οφείλεται στην υποεκτίμηση των επιπτώσεων της κρίσης στην πραγματική οικονομία, καθώς και στην κατάρρευση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού. Η οικονομική κρίση προκάλεσε ένα κύμα αβεβαιότητας και συρρίκνωσης από πλευράς του κοινού για αγορές, με αποτέλεσμα λιγότερες συναλλαγές και καταναλώσεις.»

Τα παραπάνω μέτρα όπως έχουμε παρατηρήσει πλέον δεν ήταν αρκετά ώστε να εξυγιανθεί η δημοσιονομία της Ελλάδας, όμως σίγουρα βοήθησαν σε ένα βαθμό για να ελλατωθεί το φαινόμενο της φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων.' (<https://minfin.gr/>)

1.3 Μνημόνιο του 2010

Το πρόβλημα της ρευστότητας έμενε άλυτο, γι' αυτό και η τότε κυβέρνηση προχώρησε σε λήψη δανείου από την ΕΕ. Σύμφωνα με το Μνημόνιο 2010, λαμβάνουμε τις εξής πληροφορίες όσον αφορά τις ελληνικές επιχειρήσεις: Λόγω της ύφεσης η αγοραστική δύναμη φέρει πτώση, με αποτέλεσμα την έλλειψη ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη. Γι' αυτό και η χώρα οφείλει να κατευθυνθεί σε μια πορεία προς τις επενδύσεις και τις εξαγωγές με πλεονέκτημα την ανταγωνιστικότητα των τιμών. Θα συγκρατηθούν μισθοί και συντάξεις ώστε να έρθει σε κάμψη η καμπύλη του πληθωρισμού. Επιπλέον, θα περιοριστούν οι επιχειρήσεις οι οποίες ελέγχουν τη μεγαλύτερη αγορά ενός προϊόντος, για να ελαττωθεί το κέρδος σε διάφορους τομείς. Η μείωση της εξάρτησης των εισαγωγών, θα επιτευχθεί καθώς θα μειώνεται η εσωτερική ζήτηση και ο πληθωρισμός, με στόχο τη βελτιστοποίηση των εξαγωγών. Η εξωστρέφεια της χώρας είναι μείζονος σημασίας, καθώς η χώρα θα χρειαστεί να ανταπεξέλθει σε βελτίωση της σχέσης κόστους, τιμής και παραγωγής, προκειμένου να ανακάμψει. Μέσω εσωτερικών μεταρρυθμίσεων, το δημόσιο σύστημα της χώρας θα αναπτυχθεί δομικά και τεχνολογικά, προκειμένου να καταφέρει να έλξει επενδυτές και να δημιουργήσει μια γενικότερη ευελιξία στις επιχειρήσεις για το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα. Για την

εξομάλυνση του κλίματος μεταξύ της χώρας και των επιχειρήσεων, που λαμβάνουν χώρα σε αυτήν, οι δεύτερες θα κληθούν να συμμετάσχουν σε συμφωνίες με την μορφή συμβολαίων με την κυβέρνηση. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί μια σχέση αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης.

Όσον αφορά τη φορολογία των επιχειρήσεων, ρυθμίζεται ένα πιο δίκαιο σύστημα φορολόγησης, με ακύρωση μειώσεων και απαλλαγών, με σκοπό την διεύρυνση της έκτασης του φορολογικού βάθρου. Επιπλέον, γίνεται καθιέρωση αυστηρότερων προστίμων για τη φοροδιαφυγή και γενικότερα για τον ΦΠΑ.

Παράλληλα, από την άποψη της φορολογικής διοίκησης, επικεντρώνεται η κυβέρνηση στην αυστηρή εφαρμογή της νομοθεσίας για να εξασφαλιστεί η εισοδηματική φορολογία, κυρίως από τα άτομα που φέρουν αυξημένο πλούτο, τους ελεύθερους επαγγελματίες όπου η φοροδιαφυγή είναι συχνότερη και γίνεται εστίαση στην αποπληρωμή οφειλών από φορολογίες, μέσω διακανονισμών.

Στην αγορά εργασίας θεσπίζεται κατώτατος μισθός για νέους, πρόσφατα εισερχόμενους στην εργασία, για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, για την αποφυγή κοινωνικών κινδύνων. Επίσης, θα δημιουργηθούν προγράμματα, τα οποία θα επιδοτούνται για να προωθηθεί ο θεσμός της εργασίας και να αναπτυχθούν οι δεξιότητες των νέων και των ανέργων που αδυνατούν να εντοπίσουν εργοδότη. Με αυτόν τον τρόπο και οι επιχειρήσεις μπορούν να αδράξουν την ευκαιρία να μειώσουν τα μισθολογικά κόστη του προσωπικού τους και να έχουν την δυνατότητα παροχής βοήθειας με χαμηλό κόστος. Έτσι το σύστημα θα παρουσιάσει μια ευελιξία όσον αφορά τα κόστη, ενώ ταυτόχρονα θα ενταθεί ο έλεγχος για τα άτομα τα οποία εργάζονται δίχως σύμβαση.

Όσον αφορά το περιβάλλον των επιχειρήσεων, θα προωθηθεί η έναρξη νέων επιχειρήσεων σε τομείς καίριας σημασίας (τουρισμός, εμπόριο), ώστε να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της χώρας. Πολλά κλειστά επαγγέλματα θα ανοίξουν και θα μειωθούν οι προκαθορισμένες αμοιβές συγκεκριμένων επαγγελμάτων, όπως επίσης θα ξεκινήσει και η ιδιωτικοποίηση κρατικών επιχειρήσεων, μέσα στο 2010 υπό των Ευρωπαϊκών Οδηγιών.

Η ιδιωτικοποίηση των επιχειρήσεων του κράτους, θα επιτευχθεί μέσω της δημιουργίας διαφάνειας, ώστε να βρεθούν ξένοι επενδυτές και να μειωθούν τα κρατικά έξοδα. Αφού ελεγχθούν οι πιο ζημιογόνες επιχειρήσεις, θα γίνει σχεδιασμός και υλοποίηση στρατηγικής για αύξηση της αποδοτικότητάς τους, ώστε να καταστεί δυνατή η ιδιωτικοποίησή τους.

1.4 Η ανταγωνιστικότητα και οι ελληνικές εξαγωγές 2010-2017

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα της τράπεζας Πειραιώς (Αύγουστος 2019) για την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με την έρευνα:

‘Λόγω της μεγάλης συμμετοχής της Ελλάδας, μιας μικρής σχετικά οικονομίας, στο παγκόσμιο εμπόριο, ελέγχθηκε η επίδραση του παγκόσμιου εμπορίου κατά τα παραπάνω έτη. Επίσης λήφθηκε υπόψη η επίδραση λόγω δομής, δηλαδή το μείγμα των παραγόμενων προϊόντων που πρόκειται να εξαχθούν και το μείγμα των εμπορικών αγοραστών. Αν για παράδειγμα γίνεται εξαγωγή αγαθών υψηλής τεχνολογίας σε μια χώρα αναπτυσσόμενη, τότε η εξαγωγική ικανότητα μιας χώρας θα ανθίσει, για λόγους όμως μη σχετικούς με την

ανταγωνιστικότητά της. Τέλος ερευνήθηκε η επίδραση της ανταγωνιστικότητας, κατόπιν μελέτης του βαθμού επηρεασμού των παραπάνω παραγόντων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι κατά τα πρώτα χρόνια της περιόδου που μελετήθηκε, η ισχυρή εξαγωγική ικανότητα της χώρας προήλθε από το παγκόσμιο ευνοϊκό εμπορικό κλίμα. Κατά τα τελευταία χρόνια, παρατηρήθηκε ότι υπήρξε σταθεροποίηση και όχι αύξηση στην εξαγωγική κατάσταση της χώρας. Το γεγονός αυτό ήταν καλό αποτέλεσμα, δεδομένου του ότι υπερίσχυσε μια παγκόσμια αναταραχή στο εμπόριο και τις αγορές.

2.ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

2.1 Το επιχειρησιακό περιβάλλον των επιχειρήσεων κατά τα έτη 2013-2015.

Σύμφωνα με πανελλαδικές έρευνες γνώμης για το επιχειρηματικό περιβάλλον από το ΠΕΠ του οργανισμού Σύγχρονων Επιχειρήσεων, Σύγχρονης Ελλάδας, λαμβάνουμε τα εξής στοιχεία για τις χρονιές 2013-2015 από πλευράς των επιχειρήσεων:

- Το έτος 2013:

Ο δείκτης ικανοποίησης των επιχειρήσεων από τον βαθμό ευχαρίστησης των υπηρεσιών που παρέχει το Δημόσιο ήταν στο 'κόκκινο' 40 από μια κλίμακα συνόλου 100 όπου από 0 έως 42,8 είναι η δυσαρέσκεια, από 42,9 έως 57,1 είναι ουδέτερη ζώνη και από 57,2 έως 100 είναι η ικανοποίηση.

Αυτό που τροφοδοτεί τη δυσαρέσκεια των επιχειρήσεων είναι ότι το Δημόσιο γενικά, δεν δύναται να ανταποκριθεί στις αιτήσεις των επιχειρήσεων με τρόπο ικανοποιητικό, δεν υπάρχει προθυμία εξυπηρέτησης ακόμη και για επιχειρήσεις που προσφέρουν στη χώρα. Επιπλέον οι υπάλληλοι φαίνεται ότι είναι ανεπαρκής στα καθήκοντά τους, ενώ η καθυστέρηση που διέπει όλο το Δημόσιο είναι χαρακτηριστική. Τέλος, δεν καλύπτονται όλες οι ανάγκες για ζητήματα πιο εξειδικευμένα λόγω της διαφορετικής και μοναδικής φύσης των επιχειρήσεων, ενώ το ζήτημα των υποδομών φέρει και αυτό ένα παραπάνω βαθμό δυσχέρειας.

Όσον αφορά τη διαφάνεια των επιχειρήσεων παρατηρήθηκε ότι: Το ποσοστό ευχαρίστησης είναι υπό του συνολικού ποσοστού. Η διαφάνεια αξιολογείται πιο αρνητικά σε σχέση με το δείκτη συνολικής ικανοποίησης από τις επιχειρήσεις των περισσότερων κλάδων. Με μεγαλύτερη σαφήνεια, οι επιχειρήσεις των τομέων ενέργειας και καυσίμων τοποθετούνται υψηλά στο δείκτη διαφάνειας, όπως επίσης και αυτές των μεταφορών, της πληροφορικής και των κατασκευών.

Συμπερασματικά τα προβλήματα για την επιχειρηματικότητα σύμφωνα με τις επιχειρήσεις είναι κατά φθίνουσα σειρά τα εξής: Ο μεγάλος όγκος της γραφειοκρατίας που διέπει το Δημόσιο, η επανειλημμένη αλλαγή στους νόμους, η μη συνεργασία μεταξύ των δημόσιων φορέων, η διατύπωση και ερμηνεία του νόμου από το Δημόσιο, η μη διαφάνεια συναλλαγών, το μη σωστά καταρτισμένο προσωπικό, ο μειωμένος αριθμός υπαλλήλων και οι αλλαγές στις αρμοδιότητες των φορέων.

- Το έτος 2014:

Όσον αφορά την εφαρμογή των ευρωπαϊκών και διεθνών προδιαγραφών και της συμμόρφωσης από Διαπιστευμένους Φορείς, βελτίωσαν την προώθηση των παραγόμενων προϊόντων ή και των προσφερόμενων υπηρεσιών στην εσωτερική και εξωτερική αγορά σε μεγάλο βαθμό.

Η εφαρμογή των Συστημάτων Διαχείρισης Ποιότητας, Περιβάλλοντος και Ενεργειακής Συμπεριφοράς, λειτούργησε θετικά στην οργάνωση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

Παρ'όλα αυτά, οι δομές των ελεγκτικών μηχανισμών του κράτους έχουν φέρει την αποτελεσματικότερη εποπτεία στην αγορά και της εξασφάλιση της τήρησης του υγιούς ανταγωνισμού σε ελάχιστο βαθμό. Γι' αυτό το λόγο οι επιχειρήσεις αντιμετώπισαν αθέμιτο ανταγωνισμό, σε μεγάλο βαθμό.

Γενικότερα ο δείκτης συνολικής ικανοποίησης των επιχειρήσεων συγκριτικά με το έτος 2013 έφερε βελτίωση κατά 10%. Όσον αφορά τους δείκτες αξιοπιστίας, εξυπηρέτησης, εμπιστοσύνης, ενδιαφέροντος και υποδομών παρουσίασαν βελτίωση

συγκριτικά με το προηγούμενο έτος, οδεύοντας προς κατεύθυνση ουδέτερης ικανοποίησης.

Όσον αφορά τους κλάδους χονδρικού εμπορίου και λιανικού εμπορίου, τις μεταποιητικές βιομηχανίες και τις ιχθυοκαλλιέργειες, η ικανοποίησή τους είναι από ουδέτερη έως υψηλή. Οι κλάδοι παροχής υπηρεσιών, κατασκευών, πληροφορικής, υγείας, καυσίμων και ενέργειας και των ξενοδοχείων παρουσιάζουν χαμηλή έως ουδέτερη ικανοποίηση, ενώ ο κλάδος των μεταφορών και logistics έχει ακόμη πολύ χαμηλή ικανοποίηση.

Ο δείκτης διαφάνειας έφερε μια βελτίωση της τάξης 3% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος.

- Το έτος 2015:

Όσον αφορά τον δείκτη ευκολίας της επιχειρηματικής δράσης αυτό το έτος παρατηρήθηκε επιδείνωση της τάξης του 7%. Πιο συγκεκριμένα λαμβάνουμε τα εξής στοιχεία:

- Στην ταχύτητα απονομής της δικαιούσνης υπάρχει αύξηση κατά 2,3%.
  - Στην εγκατάσταση- αδειοδότηση επιχειρήσεων-δραστηριοτήτων υπάρχει αύξηση κατά 5%.
  - Στα αναπτυξιακά κίνητρα υπάρχει αύξηση κατά 13,5%.
  - Στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες/ πρόσβαση σε χρηματοδότηση υπάρχει μείωση κατά 2,4%
  - Στην φορολογία, εισφορές και λοιπές επιβαρύνσεις υπάρχει αύξηση κατά 5,3%.
- Σε αυτούς τους τομείς παρατηρήθηκε η μεγαλύτερος βαθμός δυσκολίας.
- Στις δημόσιες συμβάσεις, το εταιρικό δίκαιο, την έρευνα και καινοτομία, τον έλεγχο και εποπτεία, το εργασιακό περιβάλλον/ εργασιακές σχέσεις, ασφαλιστικές εισφορές, τις εξαγωγές-εισαγωγές/ τελωνειακές διαδικασίες και τις υποχρεώσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας υπάρχει γενικότερα μέτριος βαθμός δυσκολίας, όμως συγκριτικά με το 2014 υπάρχει στο κάθε ένα από αυτά αύξηση. Εξαιρέση αποτελεί μόνο ο τομέας προδιαγραφών και πιστοποιήσεων όπου παρουσιάζει και αυτός μέτρια δυσκολία όμως φέρει μείωση κατά 2,8%.

Τα εμπόδια που συναντούν οι επιχειρήσεις αυτό το έτος είναι σε φθίνουσα σειρά τα εξής:

- Η επανειλημμένη αλλαγή στις νομοθεσίες.
- Οι αδικαιολόγητες καθυστερήσεις.
- Η διατύπωση και ερμηνεία του νόμου από το Δημόσιο Η διαφοροποίηση στον τρόπο ερμηνείας της νομοθεσίας από τις δημόσιες υπηρεσίες.
- Η μη συνεργασία μεταξύ των δημόσιων φορέων.
- Οι αλλαγές στις αρμοδιότητες των φορέων.
- Το μη σωστά καταρτισμένο προσωπικό, ο μειωμένος αριθμός υπαλλήλων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι πάνω από το 70% των επιχειρήσεων που έλαβαν μέρος στην έρευνα πιστεύει ότι:

- Η Δημόσια Διοίκηση δεν έχει αναλάβει τις απαραίτητες πληροφορίες για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου.

- Η λειτουργία του ΓΕΜΗ δεν συμβάλλει στην απλοποίηση και στην ταχύτερη διεκπεραίωση των διαδικασιών σύστασης, λειτουργίας και λύσης των επιχειρήσεων.
- Το νέο πλαίσιο για την έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία δεν συνεισφέρει στην τόνωση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης.
- Η Δημόσια Διοίκηση δεν προώθησε δράσεις για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας.
- Η ανάθεση υπηρεσιών σε εξωτερικούς διαπιστευμένους φορείς, θα συνέβαλε στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος ελέγχου και εποπτείας.
- Το χαμηλής ποιότητας νομοθετικό έργο και η εφαρμογή του από τη Δημόσια Διοίκηση οδηγούν σε διαφορές που αυξάνουν τις υποθέσεις στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης.
- Οι καθυστερήσεις στη διενέργεια ελέγχου υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων και στην καταβολή των ενισχύσεων, κατά τους τελευταίους 12 μήνες δεν έχουν περιοριστεί.

Αυτό το έτος παρουσιάζει μια επιδείνωση του δείκτη συνολικής ικανοποίησης κατά 4,5%, με μετατόπιση στην περιοχή χαμηλής ικανοποίησης. Γενικά η ικανοποίηση από την ποιότητα των Δημόσιων Φορέων με αύξουσα σειρά είναι: πολεοδομίες, υπουργεία, δήμοι, εφορίες, αποκεντρωμένη διοίκηση, ρυθμιστικές αρχές, περιφερειακή αυτοδιοίκηση, τελωνεία και στην κορυφή βρίσκονται τα ΚΕΠ.

Με βάση τον κλάδο απασχόλησης έχουμε για τον δείκτη συνολικής ικανοποίησης τα εξής στοιχεία:

- Τα ξενοδοχεία παρουσιάζουν υψηλή ικανοποίηση.
- Τα ορυχεία, οι ιχθυοκαλλιέργειες, η εκπαίδευση, οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και οι μεταποιητικές υπηρεσίες παρουσιάζουν ουδέτερη ικανοποίηση.
- Οι τομείς καύσιμα και ενέργεια, παροχή υπηρεσιών, χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές και logistics, πληροφορική, κατασκευές και υγεία, παρουσιάζουν χαμηλή ικανοποίηση.

2.2 Επιχειρηματικό περιβάλλον το έτος 2017

Σύμφωνα με πανελλαδική έρευνα γνώμης για το επιχειρηματικό περιβάλλον από το ΠΕΠ του οργανισμού Σύγχρονων Επιχειρήσεων, Σύγχρονης Ελλάδας, λαμβάνουμε τα εξής στοιχεία για το έτος 2017:

Όσον αφορά την αξιολόγηση της υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης της χώρας το 67,8% υποστηρίζει ότι η κατάσταση είναι πολύ άσχημη. Παράλληλα, η υφιστάμενη κατάσταση των επιχειρήσεων θεωρείτε είτε μέτρια είτε αρκετά άσχημα. Σε μελλοντικό χρόνο οι επιχειρήσεις δεν είναι αισιόδοξες και ελπίζουν έστω σε σταθερότητα της ισχύουσας οικονομικής κατάστασης.

Γενικότερα σύμφωνα με τις επιχειρήσεις υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 64% όπου υπάρχει σε περιοχή επιβίωσης, ενώ το υπόλοιπο 36% βρίσκεται σε περιοχή ανάπτυξης.

Η αξιολόγηση των μακρο-δυσκολιών των επιχειρήσεων είναι σε φθίνουσα σειρά σύμφωνα με την έρευνα του ΣΕΒ: «Υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, ασταθής πολιτική, οικονομικές επιπτώσεις λόγω των μνημονίων, μη αποτελεσματική λειτουργία των θεσμών, διαφθορά και έλλειμμα διαφάνειας στη χώρα, έλλειμμα καινοτομικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας, διεθνές οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον, έλλειμμα υποδομών, μη

ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, έλλειψη κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού ή/και δεξιοτήτων. Ο μέσος όρος δυσκολίας του δείκτη είναι 7/10.»

Η αξιολόγηση των μικρό-δυσκολιών των επιχειρήσεων είναι σε φθίνουσα σειρά: Αστάθεια στον τρόπο φορολογίας, δύσκολη ή/και καθόλου πρόσβαση σε επιδοτήσεις, μεγάλη καθυστέρηση στον τρόπο απονομής της δικαιοσύνης, υπέρογκη νομοθεσία, μη αποτελεσματικός έλεγχος, υψηλά κόστη παραγωγής, πολυπλοκότητα όσον αφορά την έναρξη, λειτουργία και λύση επιχειρήσεων, ο τρόπος διαχείρισης των δημόσιων συμβάσεων, ανεπάρκεια σε πολεοδομία, ρύθμιση σχέσης εργασίας, καθυστέρηση στα τελωνεία, λόγω διαδικασιών

Ο μέσος όρος δυσκολίας του δείκτη είναι 6,5/10.

Όπως αποτυπώθηκαν τα στοιχεία στο κεφάλαιο αυτό παρατηρούμε ότι οι επιχειρήσεις ήταν τα προηγούμενα έτη δυσαρεστημένα με τη Δημόσια Διοίκηση και δυσκολεύονταν να προσαρμοστούν στις συχνές αλλαγές των νομοθεσιών. Όλο το κλίμα κατά αυτή τη διάρκεια ήταν ασταθές και ανασφαλές και αυτό επηρέαζε σε μεγάλο βαθμό τον επιχειρηματικό κλάδο.

3. ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

3.1 Γενικά

Σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, η παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική και οφείλει να είναι ομοιόμορφη και σαφής για την ακριβή ενημέρωση όλων των χρηστών που πρόκειται να λάβουν μια οικονομική απόφαση.

Πιο συγκεκριμένα οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά σύμφωνα με την νομοθεσία. Ένα κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η αυτοτέλεια, δηλαδή η ορθή απεικόνιση όλων των αξιών που παρουσιάζονται για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Επιπλέον, οφείλει να είναι κατανοητή η απεικόνισή τους, αφού έχει ορισθεί ένα αυστηρό και συγκεκριμένο πλαίσιο κατηγοριών και αποτίμησης των πληροφοριών. Σημαντικό χαρακτηριστικό αποτελεί και η δεδομένη συνεχιζόμενη λειτουργία των επιχειρήσεων που προβάλλουν τις οικονομικές τους καταστάσεις. Επίσης, συμμόρφωση πρέπει να υπάρχει όσον αφορά την πληροφορία, στον τρόπο που αυτή παρέχει μια συνάφεια και αξιοπιστία για τους χρήστες που πρόκειται να την χρησιμοποιήσουν, όπως επίσης και η δυνατότητα σύγκρισης μεταξύ των υπόλοιπων επιχειρήσεων ή ακόμη και για παλαιότερες πληροφορίες της ίδιας της επιχείρησης. Τέλος, πρέπει να έχουν τα χαρακτηριστικά της εγκαιρότητας, της σπουδαιότητας και της πιστής απεικόνισης των οικονομικών καταστάσεων, δίχως την παραμικρή παραποίηση.

3.2 Παρουσίαση Οικονομικών Καταστάσεων

Με βάση τα ανωτέρω, σκοπός της παρουσίασης στο ΔΛΠ 1 είναι η πλήρης παροχή αξιόπιστης και έγκυρης πληροφορίας και η διευρυμένη πλέον διαφάνεια στις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης για την αποφυγή απάτης. Η διοίκηση μιας επιχείρησης υποχρεούται να παρέχει ισολογισμό, λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, μεταβολές ιδίων κεφαλαίων, ταμειακές ροές και σημειώσεις με επεξηγήσεις για διευκρινήσεις. Κρίσιμο σημείο είναι αυτό των σημειώσεων, όπου και αναφέρει τις λογιστικές μεθόδους τις οποίες χρησιμοποίησε μια συγκεκριμένη επιχείρηση, γίνεται εκτεταμένη ανάλυση και παρουσίαση στοιχείων για να διασφαλιστούν όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστες οικονομικές πληροφορίες. Στις σημειώσεις αναφέρονται και όλα τα στοιχεία και ο τρόπος με τον οποίον ταξινομήθηκαν για την παροχή πλήρης πληροφόρησης.

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 1, η αυτοτέλεια ορίζεται λογιστικά μόνο όταν το γεγονός παραματοποιείται. Αυτό σημαίνει ότι κάθε στοιχείο το οποίο το οποίο αποτέλεσε έξοδο σε μια χρήση, οφείλει να φέρει και το αντίστοιχο έσοδο αποκτήθηκε, σύμφωνα με την αρχή συσχετισμού εσόδου-εξόδου.

Για τη δυνατότητα σύγκρισης των πληροφοριών με προηγούμενες χρήσεις, η ταξινόμηση των στοιχείων οφείλει να παρουσιάζει ομοιομορφία. Εξαιρέση αποτελούν μόνο τυχόν επιχειρησιακές μεταβολές, όπου εκεί για καταλληλότερη παρουσίαση των πληροφοριών επιλέγεται διαφορετικός τρόπος απεικόνισης, ή μεταβολές από διερμηνεία, όπου αν είναι φανερό το όφελος διαφοροποιείται το στοιχείο ανάμεσα σε χρήσεις.

Όσον αφορά το χαρακτηριστικό της σπουδαιότητας, το ΔΛΠ 1 φέρει αποσαφήνιση στον διαχωρισμό ουσιώδους και μη στοιχείων. Σύμφωνα με την αποσαφήνιση θεωρείται ότι ένα στοιχείο αποτελεί ουσιώδη πληροφόρηση όταν η μη γνωστοποίησή του επηρεάζει αποφάσεις των χρηστών που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν την οικονομική κατάσταση, ενώ το μη

ουσιώδες στοιχείο είναι αυτό που μπορεί να φέρει όμοιες πληροφορίες και χαρακτηριστικά τα οποία δεν επηρεάζουν σε τίποτα τους χρήστες που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν τις οικονομικές καταστάσεις για χρήση.

Τυχόν αποκλίσεις σε λογιστικές χρήσεις, επιτρέπονται μόνο εάν αυτές είναι σύμφωνες με τα ΔΠΧΑ και δεν αντικρούονται με αυτά, ειδάλλως θεωρείτο παραπλάνηση και διώκεται. Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι τα ΔΛΠ διέπονται από τεράστιους όγκους πληροφοριών σε ένα αυστηρά καθορισμένο πλαίσιο για την πιστή απεικόνιση της εικόνας μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού, προκειμένου να προστατευθούν οι χρήστες.

3.3 Ενδιάμεσες Οικονομικές Καταστάσεις

Στο ΔΛΠ 34 καθορίζεται μια ενδιάμεση αναφορά που αφορά την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων ώστε να υπάρχει η δυνατότητα πλήρους ελέγχου σε ενδιάμεσες οικονομικές περιόδους για την συμμόρφωση τυχόν παρατυπιών. Αποτελεί σημείο σύνδεσης μεταξύ των χρήσεων και παρέχει πληροφορίες για την σφαιρική εικόνα των επιχειρήσεων μέσα σε ένα οικονομικό έτος. Η μορφή της είναι σε μορφή έκθεσης, και περιλαμβάνει συνοπτικά ό,τι και το ΔΛΠ 1, εν συντομία.

Με αυτόν τον τρόπο παρουσιάζονται σε αυτές τις εκθέσεις συγκριτικά αποτελέσματα μεταξύ των περιόδων, ώστε να επιτρέπεται η παρακολούθηση μεταβολών κατά την διάρκειά τους και να παρέχεται πλήρης γνώση για το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων.

3.4 Λογιστικές Πολιτικές και Λάθη

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 8, σκοπός του είναι να συνδυάσει την αξιοπιστία και την συνέπεια των οικονομικών καταστάσεων έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η σύγκριση μεταξύ μιας επιχείρησης με μια άλλη ή η σύγκριση μεταξύ διαδοχικών ετών λειτουργίας μιας επιχείρησης.

Σε περιπτώσεις όπου απαιτείται χρήση λογιστικής πολιτικής η οποία δεν αναφέρεται σε κανένα πρότυπο, τότε η διοίκηση της εκάστοτε επιχείρησης, επιχειρεί να δημιουργήσει και να εφαρμόσει μια λογιστική πολιτική η οποία φέρει αξιόπιστες πληροφορίες για τους χρήστες, να περιγράφουν αναλυτικά την οικονομική κατάστασή της και να είναι πλήρως τεκμηριωμένη από όλες τις απόψεις.

Με τη σειρά θα πρέπει να λάβει υπόψη της παραδείγματα προτύπων όσο το δυνατόν στενότερα συνδεδεμένα με την λογιστική πολιτική που επιλέγει, ορισμούς και σχετικά θέματα που αναγράφονται στο πλαίσιο των προτύπων. Επίσης, ενθαρρύνεται να ακολουθούνται πρακτικές οι οποίες παρουσιάζουν ομοιότητες με άλλες περιστάσεις εάν τα πρότυπα το επιτρέπουν.

Όσον αφορά τα λάθη προηγούμενων οικονομικών περιόδων, σημειώνεται ότι αυτά αποτελούν τυχόν παραλείψεις από αποτελέσματα χρήσης ή λανθασμένη χρήση πληροφοριών, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν παραπλάνηση. Γενικότερα τα λάθη μπορούν να συμβούν είτε από αριθμητικά σφάλματα, παραλείψεις, λανθασμένης ερμηνείας περιστατικών και απάτης. Τα λάθη μπορεί να γίνουν σε τρέχουσες οικονομικές περιόδους και συνεπώς διορθώνονται μέχρι την δημοσίευσή τους.

Σε ορισμένες περιπτώσεις όπου τα λάθη γίνονται αντιληπτά σε μεταγενέστερο χρόνο, τότε ακολουθείται μια διαδικασία επιδιόρθωσής τους σύμφωνα με τα πρότυπα. Σύμφωνα με τις λογιστικές εκτιμήσεις, οι οποίες είναι μια μορφή προσέγγισης η οποία χρήζει αναθεώρησης ορισμένες φορές, όταν πρόσθετα στοιχεία παρουσιάζονται, τότε απαιτείται διόρθωση λαθών.

Εξαίρεση αποτελούν οι περιπτώσεις κέρδους ή ζημίας που αναγνωρίζονται σε μεταγενέστερο χρόνο έπειτα από ένα γεγονός, οι οποίες δεν θεωρούνται διορθώσεις λάθους.

3.5 Τα έσοδα

Τα έσοδα σαν έννοια εμπεριέχουν την έννοια των κερδών. Σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 18, τα έσοδα μπορεί να προέρχονται είτε από πωλήσεις, είτε από παροχή κάποιας υπηρεσίας, είτε από τόκους, μέρισμα ή δικαίωμα εκμετάλλευσης, λόγω της χρησιμοποίησης από τρίτους περιουσιακών της επιχείρησης. Σε περιπτώσεις ανταλλαγής αγαθών με άλλα ανομοιογενή αγαθά, η πράξη θεωρείται επικερδής και συνεπώς μεταβάλλεται η ταμειακή ροή. Όσον αφορά την πώληση αγαθών οφείλουν να καταγραφούν τυχόν οικονομικά οφέλη που θα εισρεύσουν στην επιχείρηση έπειτα από τη συναλλαγή. Στην περίπτωση της παροχής υπηρεσιών, όταν υπάρχει αμφιβολία για την είσπραξη του ποσού, τότε δεν καταχωρείται ως διόρθωση, αλλά ως έξοδο. Όταν δε υπάρχουν κόστη συναλλαγής, τότε το αποτέλεσμα δεν καταχωρείται ως κέρδος σε καμία περίπτωση. Όταν μια είσπραξη δεδουλευμένων τόκων, οι οποίοι είναι ενσωματωμένοι σε μια τοκοφόρο επένδυση, κατανέμεται, τότε καταχωρείται σαν έσοδο μόνο έπειτα της απόκτησης της αναλογίας.

3.6 Τα κέρδη ανά μετοχή

Τα κέρδη ανά μετοχή, βελτιώνουν την σύγκριση μεταξύ των επιχειρήσεων αλλά και την σύγκριση μεταξύ διαφορετικών λογιστικών περιόδων μιας συγκεκριμένης επιχείρησης. Παρ'όλο που τα κέρδη παρουσιάζουν διάφορες μορφές όσον αφορά τις λογιστικές πολιτικές, τα κέρδη ανά μετοχή φέρουν μια εκκαθάριση των εννοιών, ώστε να επιτευχθεί η σωστή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων. Τα βασικά κέρδη ανά μετοχή στην ουσία παρέχουν πληροφόρηση όσον αφορά το βαθμό συμμετοχής κάθε κοινής μετοχής στην απόδοση μιας επιχείρησης για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Οι κοινές μετοχές επιτρέπουν στους κατόχους να φέρουν το δικαίωμα ψήφου, απόληψης κερδών και προϊόντων εκκαθάρισης των επιχειρήσεων. Οι προνομιούχες μετοχές παρουσιάζουν περισσότερα δικαιώματα όσον αφορά την είσπραξη κερδών, σε περιόδους ζημιών μεταξύ χρήσεων οι προνομιούχες είναι αυτές που σε πρώτα κέρδη σε μια χρήση θα λάβουν συσσωρευμένη είσπραξη κέρδους. Γι' αυτό το λόγο είναι ελκυστικές για επενδυτές.

4. ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

4.1 Γενικά

Με βάση το προγούμενο κεφάλαιο θα γίνει εμβάθυνση στα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και τα Διεθνή Πρότυπα Δικλίδων Ποιότητας τα οποία οι επιχειρήσεις επιβάλλεται να ακολουθούν, ώστε να επιτυγχάνεται η διασφάλιση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και η ορθή απεικόνιση μιας επιχείρησης. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται η ασφάλεια των χρηστών που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν τις οικονομικές καταστάσεις επιχειρήσεων ώστε να αποφεύγονται τα λάθη και η απάτη.

4.2 Δικλίδες ποιότητας σε λογιστικές επιχειρήσεις

Μια επιχείρηση ή ένας οργανισμός φέρει ευθύνη των λογιστικών του καταστάσεων, γι' αυτό τον λόγο οι υπεύθυνοι για το λογιστικό κομμάτι οφείλουν να είναι συνεπείς και πλήρως ενημερωμένοι για τα Διεθνή Πρότυπα Δικλίδων Ποιότητας και να βοηθούν στην επίτευξη των σκοπών των ΔΠΔΠ.

Η θέσπιση ενός συστήματος δικλίδων ποιότητας απαιτεί την καθιέρωση ενός υπευθύνου για την ποιότητα των λογιστικών καταστάσεων μιας επιχείρησης. Το άτομο αυτό καλλιεργεί εντός της επιχείρησης μια πορεία σύμφωνα με την ποιότητα δικλίδων και φέρει την πλήρη ευθύνη γι' αυτές. Γενικότερα η ηγεσία σε αυτό το κομμάτι, φέρει ένα ρόλο- πρότυπο για την δημιουργία μιας ποιοτικής κουλτούρας στο εσωτερικό μιας επιχείρησης. Αποτελεί μια συνεχή ενημέρωση και προτροπή για την όσο το δυνατόν πιο ποιοτική εργασία στο εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης και αυξάνει την αποδοτικότητά της.

Ένα ακόμη στοιχείο που διέπει ένα σύστημα δικλίδων ποιότητας είναι η ανεξαρτησία του προσωπικού της, δηλαδή το σύστημα οφείλει να είναι σχεδιασμένο έτσι που οι διαδικασίες και οι δεοντολογικές απαιτήσεις να συνεισφέρουν στην επίλυση όλων των σχετικών θεμάτων. Όσον αφορά τη δεοντολογία, η οποία οφείλει να είναι στην κορυφή των αρχών των επιχειρήσεων, υφίστανται τα χαρακτηριστικά της ακεραιότητας, εχεμύθειας, ικανότητας και αντικειμενικότητας για τον επαγγελματισμό μιας επιχείρησης. Πυλώνας των αρχών της επιχείρησης οφείλουν να είναι η ηγεσία στο κομμάτι του λογιστικού μέρους, η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού, η συνεχής παρακολούθηση για τον εσωτερικό έλεγχο και η αντιμετώπιση των περιπτώσεων μη συμμόρφωσης στο πλαίσιο θέσπισης της ποιότητας της επιχείρησης.

Επιπλέον σημαντικό είναι και το στοιχείο των πελατών της επιχείρησης, όπου οφείλουν να επιλέγουν πελάτες που διαθέτουν ακεραιότητα και να αποφεύγονται οι περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ των πελατών, διότι αυτό επιδρά αρνητικά στην επιχείρηση. Προτού η επιχείρηση αναλάβει ένα έργο από ήδη υπάρχον πελάτη ή από καινούριο, θα πρέπει να είναι σε θέση να φέρει εις πέρας το έργο αυτό. Το προσωπικό να έχει άριστη γνώση για το έργο, να είναι επαρκής ο αριθμός του προσωπικού που θα αναλάβει το έργο, να υπάρχουν οι διαθέσιμοι πόροι έτσι ώστε το αποτέλεσμα να είναι ποιοτικό και η προθεσμία εντός των ορίων να τηρηθεί. Για την διασφάλιση της μέγιστης ποιότητας της επιχείρησης, ο πελάτης φέρει σημαντικό ρόλο, έτσι ώστε να μην δημιουργηθεί πρόβλημα στην αποδοτικότητα της επιχείρησης. Η φήμη του πελάτη, η ταυτότητα του, το επιχειρηματικό του έργο και η στρατηγική οφείλουν να ελέγχονται από την επιχείρηση για την αποφυγή λάθους επιλογών. Σε περίπτωση αρχής συνεργασίας με κάποιον πελάτη, υπάρχει το ενδεχόμενο της απόσυρσης για λόγους όπως ανεπάρκεια της επιχείρησης στις δραστηριότητες του πελάτη, εάν πρόκειται να

έλθει σύγκρουση συμφερόντων με υφιστάμενο πελάτη, εάν γίνει η ανακάλυψη παράνομων δραστηριοτήτων του πελάτη και γενικότερα σε περίπτωση συνεργατικού τέλους.

Επίσης, όσον αφορά τους ανθρώπινους πόρους, η επιχείρηση οφείλει να διαθέτει ένα άρτια εκπαιδευμένο προσωπικό, με αρχές και αξίες σύμφωνες με αυτές τις επιχείρησης, ώστε να διασφαλίζεται ότι όλα τα λογιστικά και νομικά ζητήματα διευθετούνται ορθά. Θα πρέπει στο πλαίσιο της διασφάλισης ποιότητας να υπάρχουν συνεχή κίνητρα και επιβραβεύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό για την μέγιστη απόδοσή τους. Η εκπαίδευση του προσωπικού, η συνεχής επιμόρφωση του, η παροχή επαγγελματικής εμπειρίας και εξιδεικευσης του φέρει οφέλη στην επιχείρηση, διότι με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η αφοσίωση του προσωπικού στο πρόσωπο της επιχείρησης, η εκθείαση της εικόνας της επιχείρησης στο εξωτερικό της περιβάλλον και γενικότερα η προθυμία του για την ποιοτικότερη εργασία του.

Παράλληλα, θα πρέπει η επιχείρηση να αναθέτει την εκτέλεση ελέγχων σε ομάδες, ώστε να διασφαλίζεται η ποιότητά της (εσωτερικός ποιοτικός έλεγχος). Η συνεχόμενη παρακολούθηση της διασφάλισης της ποιότητας είναι εργό εξαιρετικής σημασίας για την επιχείρηση, διότι αποφέρει ευεργητικά οφέλη σε αυτήν. Μέσα από τις αξιολογήσεις και την παρακολούθηση εντοπίζονται προβλήματα και ελλείψεις, οι οποίες φέρουν ευθύνη για την ανεπαρκή απόδοση μιας επιχείρησης. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο εκτελείται ο εσωτερικός έλεγχος είναι πολύ σαφές και γι' αυτόν τον λόγο ο σκοπός του οφείλει να γίνει αντιληπτός από τα μέλη τα οποία θα τον εκτελέσουν. Με τον εσωτερικό έλεγχο επιτυγχάνεται όχι μόνο η διασφάλιση της ποιότητας αλλά και μια εκτενής πληροφόρηση για την επιχείρηση. Με την συνεχή παρακολούθηση των εργασιών, μια επιχείρηση είναι σε θέση να λάβει σημαντικές πληροφορίες για την εξέλιξη του προσωπικού, των προβλημάτων που υπάρχουν μέσα στις διάφορες λειτουργίες της, οι ελλείψεις της, οι τομείς που έχουν δυνατότητα να βελτιστοποιηθούν.

4.3 Έλεγχος οικονομικών καταστάσεων

Με βάση το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 200, λαμβάνουμε ότι σκοπός του είναι η βελτίωση της εμπιστοσύνης των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων για μια επιχείρηση. Ο έλεγχος επιτυγχάνει την αξιοπιστία των πληροφοριών που υπάρχουν σε μια οικονομική κατάσταση ενισχύοντας την εικόνα των χρηστών που πρόκειται να επενδύσουν. Σε καμία περίπτωση ο έλεγχος δεν υπερισχύει των νόμων, αλλά είναι μια προσθήκη που ενισχύει το έργο τους. Η διοίκηση φέρει την πλήρη ευθύνη των πράξεων της και είναι υπεύθυνη εξ' ολοκλήρου για τις οικονομικές καταστάσεις της. Το έργο του ελεγκτή απλά βοηθάει στην αποφυγή και την διόρθωση λαθών σε οικονομικές καταστάσεις και της εύρεσης περιπτώσεων απάτης. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο ελεγκτής μπορεί να φέρει γνώμη για τις εσωτερικές δικλίδες προτύπων που υφίστανται μέσα σε μια επιχείρηση. Συγκεκριμένα οι επιχειρήσεις είναι αρμόδιες για τις λογιστικές τους καταστάσεις και αν αυτές δεν συμφωνούν με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για την πρόσβαση στα αρχεία της επιχείρησης και την παρουσίαση αυτών στις αρμόδιες αρχές, για την αξιολόγηση και ποινή των επιχειρήσεων.

4.4 Περιβάλλον της επιχείρησης και εντοπισμός σφαλμάτων

Το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 315, αφορά την κατανόηση του περιβάλλοντος της επιχείρησης από τον ελεγκτή, ώστε να εντοπιστούν τυχόν σφάλματα ή περιπτώσεις απάτης στις οικονομικές καταστάσεις. Στο πλαίσιο της κατανόησης οι επιχειρήσεις οφείλουν να παρέχουν στον αρμόδιο έλεγχο όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, ώστε να δημιουργηθεί μια σφαιρική εικόνα της λογιστικής πλευράς της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, η επιχείρηση

οφείλει να παρέχει στον ελεγκτή συναλλαγές, λογαριασμούς τιμολόγια και λοιπά έγγραφα, προκειμένου να εκτιμηθεί ορθά ο κίνδυνος σφάλματος.

Παράλληλα, ο ελεγκτής θα πρέπει να λάβει γνώση για τις πολιτικές λογιστικών στην συγκεκριμένη επιχείρηση, στις στρατηγικές που ακολουθεί, στη διοίκηση, στην επιλογή και την συνεργασία μεταξύ πελατών και επιχείρησης, σε προηγούμενες πληροφορίες για προηγούμενες χρήσεις, για ρυθμιστικούς εσωτερικούς κανόνες, τις μετέπειτα επενδύσεις, την εισροή των επενδύσεων, ακόμη και για το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης. Όσον αφορά το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης, λαμβάνονται υπόψη ο ανταγωνισμός της αγοράς, η εποχή και η εξέλιξη της τεχνολογίας. Επίσης, λαμβάνονται υπόψη και όλα τα νομικά, λογιστικά, κυβερνητικά και ρυθμιστικά πλαίσια στα οποία η επιχείρηση υφίσταται. Επιπλέον ελέγχονται και οι δομικές κατατάξεις μιας επιχείρησης κατά τη διαδικασία ελέγχου, όπως για παράδειγμα η δομή, οι επιχειρηματικές λειτουργίες και ιδιοκτησίες.

4.5 Έλεγχος σε περιπτώσεις απάτης οικονομικών καταστάσεων

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240, η διαφορά μεταξύ απάτης και σφάλματος χαρακτηρίζεται από την πρόθεση ή μη σφαλμάτων των οικονομικών καταστάσεων από πλευράς της διακυβέρνησης μιας επιχείρησης. Η διοίκηση είναι αρμόδια για την πάταξη των προσπαθειών απάτης από την διακυβέρνηση και την αποτροπή από τέτοιου είδους ενέργειες, όπως είναι η χειραγώγηση κερδών για τον επηρεασμό των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων. Η απάτη περιλαμβάνει πολυσύνθετα σχήματα μέσα στα στοιχεία ελέγχου, παραλείψεις σε καταγράφες, πλαστογραφίες εγγράφων και ο εντοπισμός τους είναι αναλόγως εύκολος ή όχι με βάση την συχνότητα που γίνεται η χειραγώγηση, τα ποσά τα οποία υπόκεινται σε χειραγώγηση και τα άτομα τα οποία εμπλέκονται. Σε αυτό το πλαίσιο γίνονται έλεγχοι στις διοικήσεις σχετικές ώστε να προκύψει η απάντηση αν είναι γνώστες της απάτης μέσα στην επιχείρησή τους και να κατευθυνθούν οι έλεγχοι στους υπευθύνους.

Σε περιπτώσεις απάτης σε οικονομικές καταστάσεις, τα κίνητρα μπορεί να είναι ο μεγάλος ανταγωνισμός, η εξέλιξη της τεχνολογίας η οποία φέρει απαξίωση προϊόντων, σοβαρές ζημιές που είναι επικίνδυνες για την επιχείρηση, η μείωση της ζήτησης στην αγορά, ταχεία κερδοφορία συγκριτικά με όμοιες κλαδικές επιχειρήσεις, απαιτήσεις νέων πρόσθετων λογιστικών μέτρων και μη δημιουργία ταμειακής ροής.

Η πίεση που ασκείται στις περιπτώσεις απάτης σε οικονομικές καταστάσεις αποδίδονται στην κερδοφορία της επιχείρησης για υπέρογκους στόχους, επιτακτική ανάγκη για χρηματοδότηση για την διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και της μείωσης των κινδύνων, η μη εκπλήρωση των προϋποθέσεων για την εισαγωγή της επιχείρησης στο χρηματιστήριο και οι επιπτώσεις που προκύπτουν από κακές οικονομικές καταστάσεις.

Γενικότερα, η πράξη απάτης διενεργείται από την διοίκηση γιατί έχει ισχυρά οικονομικά οφέλη από την επιχείρηση, δηλαδή πρόσθετες αμοιβές μεταξύ άλλων. Παρ' όλα αυτά δεν είναι δυνατός ο έλεγχος της διοίκησης διότι είτε δεν υπάρχουν εσωτερικοί έλεγχοι, είτε οι αρμόδιοι αυτών δεν είναι αποτελεσματικοί στο έργο τους, η δομή της παρουσιάζει πολυπλοκότητα και δεν είναι εύκολος ο καθορισμός της συμμετοχής των ατόμων στην επιχείρηση.

Όσον αφορά τα έσοδα μιας επιχείρησης, εκτελείται έλεγχος για τον εντοπισμό τους και τις συναλλαγές που φέρουν τα έσοδα αυτά. Γίνεται η επιβεβαίωση των όρων συμφωνιών και διερευνάται το εσωτερικό των πωλήσεων για ασυνήθιστες πωλήσεις στο τέλος περιόδων,

ερευνάται η επιστροφή προϊόντων και τα αποθέματα και τέλος ελέγχονται οι καταχωρήσεις των συναλλαγών για την ορθή απόδοση των οικονομικών καταστάσεων. Επιπλέον ελέγχονται τα αποθέματα και όλες οι διαδικασίες που συνδέονται με αυτά, όπως απογραφή, καταμετρήσεις, συγκρίσεις με προηγούμενες χρήσεις.

Περιστάσεις οι οποίες υποδηλώνουν απάτη μπορεί να είναι οι εξής:

1. Καταγγελίες για απάτη στην αρμόδια αρχή
2. Προσθήκες στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες επηρεάζουνσε μεγάλο βαθμό τα οικονομικά αποτελέσματα, λίγο πριν την δημοσίευση των οικονομικών καταστάσεων
3. Αποδείξεις πρόσβασης ατόμων διαφορετικών βαθμίδων σε αρχεία και πληροφορίες της επιχείρησης που δεν έχουν καμία σύνδεση με τα καθήκοντά τους
4. Εκρεμμείς συναλλαγές
5. Καθυστερήσεις καταχώρησης οικονομικών στοιχείων ή λανθασμένες καταχωρήσεις στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις
6. Ελλιπή έγγραφα, επιταγές, πρωτότυπα, αποθέματα
7. Μη συνηθισμένες αλλαγές σε λογισμικά συστήματα
8. Διαφοροποίηση απαντήσεων
9. Μη συνεργασία με τον ελεγκτή
10. Μη διευκόλυνση του ελεγκτή
11. Απροθυμία πρόσβασης σε χώρους της επιχείρησης και σε έγγραφα
12. Πιέσεις της επιχείρησης ως προς το χρονικό διάστημα του ελέγχου
13. Καθυστέρηση παράδοσης πληροφοριών
14. Μη πρόσβαση σε λογισμικά της επιχείρησης
15. Μη προθυμία βελτίωσης του εσωτερικού ελέγχου
16. Μη προθυμία υποβολής επιπρόσθετων στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις
17. Επανελημμένες αλλαγές σε εκτιμήσεις
18. Αντίθεση των λογιστικών πολιτικών της επιχείρησης με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα
19. Μη πρόθεση συνάντησης του ελεγκτή και της διοίκησης
20. Αδιαφορία της τήρησης κώδικα συμπεριφοράς της επιχείρησης

5. Χειραγώγηση κερδών

5.1 Ορισμοί

Κατά καιρούς έχουν αποδοθεί διάφοροι ορισμοί όσον αφορά την χειραγώγηση κερδών από μεριάς των επιχειρήσεων παγκοσμίως. Σαν έννοια είναι αρκετά σύνθετη και πολύπλευρη και αξίζει να εξεταστεί από πολλές απόψεις. Παρακάτω διατυπώνονται ορισμένοι από αυτούς ώστε να γίνει πλήρως κατανοητή η έννοια.

- Ένας ορισμός με μεγάλο ενδιαφέρον είναι αυτός του Dye: ‘Η χειραγώγηση κερδών μπορεί να δημιουργηθεί όταν οι διοικήσεις και οι μέτοχοι επιχειρήσεων προκαλούν μη συμμετρία πληροφοριών’. Δηλαδή, όταν η διοίκηση και οι μέτοχοι μιας επιχείρησης συμπράττουν χειραγώγηση σε οικονομικές καταστάσεις προκειμένου να επωφεληθούν από τους νέους μετόχους και επενδυτές.
- Σύμφωνα με τον Schipper η χειραγώγηση κερδών είναι: ‘Η σκόπιμη παρέμβαση από πλευράς της διοίκησης στην διαμόρφωση καθορισμού των κερδών, προκειμένου αυτή να ικανοποιήσει εγωκεντρικούς σκοπούς’. Ο Schipper εδώ εννοεί την σκόπιμη προσπάθεια των διοικήσεων των επιχειρήσεων να προσελκύσουν επενδυτές ώστε να χρηματοδοτηθεί η επιχείρηση και να αυξήσει τα κεφάλαιά της ή την απόκτηση προσωπικών αμοιβών των διοικητικών στελεχών μέσω της μεταποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων.
- Ορίζεται σύμφωνα με τον Naser η χειραγώγηση κερδών ως εξής: ‘Οι αρμόδιοι σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης διαχειρίζονται τα στοιχεία τους έτσι ώστε να φέρουν ένα επιθυμητό αποτέλεσμα με χρήση της προσαρμοστικότητας των λογιστικών προτύπων’. Εννοείται εδώ ότι η ευελιξία που υπάρχει στα λογιστικά πρότυπα χειραγωγείται από τους υπευθύνους σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων.
- Ένας ακόμη αξιόλογος ορισμός των Fischer και Rosenzweig είναι: ‘Η διαχείριση κερδών είναι μια τάση της διοίκησης να παρουσιάσει αύξηση ή μείωση στα κέρδη σε περιόδους χρήσεις, χωρίς την αντίστοιχη αύξηση-μείωση της κερδοφορίας της σε βάθος χρόνου.’
- Σύμφωνα με τον Colasse λαμβάνουμε τον εξής ορισμό: ‘Η χειραγώγηση κερδών είναι η κόκκινη γραμμή της νομιμότητας της χρήσης λογιστικών πρακτικών για την βελτιστοποίηση της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης’. Ο Colasse αναφέρει βεβαίως τη γραμμή που διαχωρίζει τις νόμιμες πράξεις από τις παράνομες.
- Αξίζει να σημειωθεί και ο ορισμός του Levitt που είναι: ‘Η χειραγώγηση κερδών είναι ένας τρόπος παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης όπως αυτές αντανακλώνται στις επιθυμίες των διοικήσεων και όχι στις πραγματικές οικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης’. Αυτό παρουσιάζει την ναρκισσιστική πλευρά των διοικήσεων των επιχειρήσεων και την άρνησή τους για την πραγματική εικόνα της επιχείρησης.

- Σύμφωνα με τον Loomis λαμβάνουμε τον εξής ορισμό: ‘Η χειραγώγηση των κερδών καλύπτει πληροφορίες σχετικές με την επιχείρηση τις οποίες οι επενδυτές θα έπρεπε να γνωρίζουν’. Ο Loomis αναφέρει την δόλια απόκρυψη οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης με σκοπό την παραπλάνηση των επενδυτών.
- Ευρέως γνωστή είναι και η άποψη των Haley και Wahlen σχετικά με την χειραγώγηση των κερδών: ‘Η διαχείριση κερδών παρουσιάζεται όταν η διοίκηση μιας επιχείρησης με δική της πρωτοβουλία κρίσης, αλλάζουν, χειραγωγούν, αποκρύπτουν ή ασκούν αλλαγές στις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης είτε με σκοπό την παραπλάνηση των χρηστών τους είτε για τον επηρεασμό ενός αποτελέσματος’. Με βάση τον παραπάνω ορισμό, γίνεται αντιληπτό ότι οι διοικήσεις είτε χειραγωγούν τα κέρδη τους για να παραπλανήσουν επενδυτές να επενδύσουν τα κεφάλαιά τους, είτε για να παρουσιάσουν μια θετική εικόνα της επιχείρησης για άλλους λόγους, όπως είναι για παράδειγμα η εισαγωγή της επιχείρησης στο χρηματιστήριο.
- Επιπλέον οι McBarnet και Whelan υποστηρίζουν για την χειραγώγηση κερδών: ‘Είναι ένας τρόπος που λειτουργεί σαν εργαλείο για την όσο το δυνατόν πιο καλή παρουσίαση της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης’. Διατυπώνουν δηλαδή, ότι μέσω λογιστικών τεχνικών και πρακτικών η εικόνα των επιχειρήσεων είναι δυνατόν να φανεί καλύτερη από ότι είναι στην πραγματικότητα.
- Τέλος, λαμβάνουμε από τον Φίλιο τον εξής ορισμό: ‘Η διαχείριση των κερδών είτε πρόκειται για εξομάλυνση είτε για χειρισμό υπάγεται στην δημιουργική λογιστική και η υιοθέτηση και εφαρμογή τέτοιου είδους τεχνικών και μεθόδων θα πρέπει να μην γίνεται η χρήση τους’. Ο Φίλιος αντιτίθεται στο φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών και διατείνεται πως το φαινόμενο αν και μερικές φορές δεν είναι τυπικά παράνομο, οι ελεγκτές θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα.

Συμπερασματικά, γίνεται κατανοητό ότι οι διοικήσεις των επιχειρήσεων ή οι υπεύθυνοι σύνταξης των οικονομικών καταστάσεών τους, φαίνεται να προβαίνουν σε χειραγώγηση κερδών για την δημιουργία καλύτερης εικόνας της επιχείρησης με σκοπό την παραπλάνηση επενδυτών και άλλων χρηστών των οικονομικών καταστάσεων.

Σε περιπτώσεις μικρότερων επιχειρήσεων, συναντούμε συνήθως μείωση των κερδών για φορολογικούς λόγους. Μέσω λογιστικών τεχνικών και κανόνων και λόγω της εξοικειώσής τους με αυτά, οι συντάκτες των οικονομικών καταστάσεων προβαίνουν σε παραποιήσεις στοιχείων, σε παραπλανήσεις και σε αποκρύψεις πληροφοριών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στην Ελλάδα αυτό το φαινόμενο λαμβάνει χώρα κάτω από το πλαίσιο των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, τα οποία παρουσιάζουν ευελιξία στη χρήση τους και είναι εύκολος ο χειρισμός τους μέσω λογιστικών τεχνικών. Αυτός ο τρόπος χειραγώγησης, τυπικά δεν είναι παράνομος, αλλά δημιουργείται λόγω των αδυναμιών των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Υπενθυμίζεται το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240, όπου χαρακτηρίζει την απάτη ως παρανομία και διευκρινίζει ότι η πρόθεση σφαλμάτων των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί απάτη, ενώ παράλληλα διαχωρίζει την απάτη από τα σφάλματα ως προς τις έντονες παραλείψεις, τις παραποιήσεις, τα ποσά τα οποία χειραγωγούνται, τα άτομα τα οποία εμπλέκονται και τέλος, την συχνότητά τους. Αυτό φέρει το εύλογο συμπέρασμα ότι τα πρότυπα είναι ευάλωτα σε τέτοιους είδους τεχνικές και πρακτικές και ότι εξαρτώνται από τα παραπάνω στοιχεία. Συνεπώς δεν θεωρούνται όλες οι χειραγωγήσεις παράνομες ή απάτες. Με αυτόν τον τρόπο οι επιχειρήσεις πραγματοποιούν χειραγώγηση είτε μέσω λογιστικών μέσων είτε μέσω πραγματικών μέσων.

5.2 Κίνητρα χειραγώγησης κερδών

Τα κίνητρα ποικίλλουν ανά περίπτωση. Τα πιο διαδεδομένα από αυτά θα αναφερθούν παρακάτω, το κάθε ένα από αυτά με την ανάλυση του.

5.2.1 Αναλυτές

Οι αναλυτές μέσω των προβλέψεών τους, τείνουν να ασκούν πίεση στις εταιρείες για την επίδοσή της. Οι εκτιμήσεις φαίνεται να επικεντρώνονται στα έσοδα και στα κέρδη των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα αυτές να εντείνουν την προσοχή τους στο κομμάτι αυτό και να γίνεται έντονη προσπάθεια να φέρουν εις πέρας τις προβλέψεις ούτως ώστε να ικανοποιηθούν οι προσδοκίες των αναλυτών και γενικότερα της αγοράς.

Γενικότερα, σύμφωνα με τους Skinner και Sloan, 'θεωρείται κακή εικόνα για την επιχείρηση η μη ικανοποίηση των προβλέψεων των αναλυτών και αυτό μάλιστα φέρει και πτώσεις στις τιμές της μετοχής των επιχειρήσεων. Η ελάχιστη απόκλιση από τις προβλέψεις φέρει βαριές συνέπειες στην επιχείρηση.'

Υπάρχουν και περιπτώσεις όπου οι επιχειρήσεις αποκρύπτουν πληροφορίες από τους αναλυτές, ώστε να τις χρησιμοποιήσουν για προσωπικό όφελος.

5.2.2 Προβλέψεις και προσδοκίες επιχειρήσεων

Εξίσου σημαντικές είναι οι προσδοκίες και οι προβλέψεις των ίδιων των επιχειρήσεων για την απόδοσή τους. Στο πλαίσιο του λογικού, κάθε επιχείρηση προβλέπει και αναλύει την απόδοσή της, ωστόσο, ορισμένες φορές φαίνεται πως η ίδια η επιχείρηση ασκεί πίεση πάνω της, για να αποδόσει τον βαθμό της πρόβλεψής της.

Από την στιγμή που η ίδια η επιχείρηση παραδίδει σε τρίτους τις εκτιμήσεις της, καταλήγει πολλές φορές να υπονομεύει τον εαυτό της. Πολλές επιχειρήσεις έχουν σταματήσει να παράγουν προβλέψεις για να αποφύγουν το παραπάνω πρόβλημα, ενώ ο Φίλιος υποστηρίζει ότι 'οι διοικήσεις χρησιμοποιούν αντίθετα αυτόν τον τρόπο, δηλαδή παρουσιάζουν στις προβλέψεις χαμηλά κέρδη, έτσι ώστε στην συνέχεια να αποδειχθεί ότι ξεπέρασαν τις προσδοκίες της επιχείρησης.'

Οι προσδοκίες των επιχειρήσεων συσχετίζονται με την μείωση του ρίσκου και την αύξηση της αξίας της, συνεπώς με την χειραγώγηση κερδών η επιχείρηση προσδοκά την ισορροπία των κερδών κάθε φορά προς όφελός της.

5.2.3 Δανειστές

Ένα άλλο κίνητρο που παρουσιάζεται σε περιπτώσεις χειραγώγησης κερδών αφορά τα δάνεια της επιχείρησης. Ειδικότερα η επισύναψη ενός δανείου φέρει ορισμένους όρους, οι οποίοι εάν αφεθητούν τότε τα επιτόκια θα αυξηθούν ή/και μπορεί να ζητηθεί η πλήρης αποπληρωμή λόγω αθέτησης συμβολαίου. Για την αποφυγή τέτοιου είδους καταστάσεων, οι επιχειρήσεις οδεύουν στην χειραγώγηση των κερδών τους για την αποφυγή των καταστροφικών συνεπειών του παραπάνω ενδεχομένου.

Με βάση τα παραπάνω η άποψη των Defond και Jiambalvo φέρουν την άποψη ότι 'μια επιχείρηση που βρίσκεται κοντά στην αθέτηση συμβολαίου δανείου, ένα χρόνο νωρίτερα χειραγωγούν προς τα άνω τα κέρδη τους αλλά ποτέ στο έτος παραβίασης' για την αποφυγή εύρεσης της χειραγώγησης.

Επιπλέον για να συνεχιστεί η δανειοδότηση ή ακόμη και για να δημιουργηθεί ακόμη περισσότερη, η επιχείρηση οφείλει να παρουσιάζει συνέπεια και σταθερότητα στα κέρδη. Αυτό θεωρείται επιπρόσθετο κίνητρο χειραγώγησης κερδών.

5.2.4 Ενδογενείς πληροφορίες

Υπάρχει και η περίπτωση όπου οι διοικήσεις και οι μέτοχοι επιχειρήσεων μέσω των πληροφοριών που διαθέτουν, να φέρουν αύξηση στο μετοχικό τους μερίδιο. Παρέχουν πληροφορίες για χαμηλά κέρδη, ενώ δεν ισχύει, έτσι ώστε να πέσει η τιμή της μετοχής και να αγοράσουν σε χαμηλή τιμή την μετοχή της οποίας η αξία είναι μεγάλη στην πραγματικότητα. Από την άλλη, παρουσιάζουν υψηλά κέρδη, για την απόκρυψη της κακής απόδοσης της επιχείρησης για να πουλήσουν σε υψηλή τιμή τις μετοχές τους. Αυτό αποτελεί ένα αδιαμφισβήτητο περιστατικό παραπλάνησης.

Στα όρια της απάτης είναι και το γεγονός ότι αυτοί που φέρουν εσωτερική πληροφόρηση έχουν την δυνατότητα να παρουσιάσουν αυξημένα κέρδη σε μια χρήση και χαμηλότερα στην επόμενη.

5.2.5 Μετοχή και κεφάλαιο

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η εισχώρηση μιας επιχείρησης στο χρηματιστήριο καταλαμβάνει πολύ σημαντικό ρόλο στη χειραγώγηση κερδών. Σε αυτές τις περιπτώσεις διακρίνουμε ότι οι επενδυτές δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην τιμή μιας μετοχής στο χρηματιστήριο, καταλήγοντας η επιχείρηση να προσπαθεί να εμφανίσει όσο το δυνατόν πιο υψηλά κέρδη.

Επιπλέον μέσω της χειραγώγησης των κερδών προς τα άνω, θα παρουσιάσει αύξηση στην τιμή της μετοχής και ως αποτέλεσμα διευκολύνεται η εξωτερική διάθεση μετοχών. Επίσης θα φέρει προσέλκυση επενδύσεων με μορφή συγχώνευσης και διανομή μερισμάτων στους μετόχους.

Σε περιπτώσεις χειραγώγησης κερδών προς τα κάτω, οι επιχειρήσεις επωφελούνται από την χαμηλή φορολογία και την ρευστότητα τους.

5.2.6 Μάνατζερ

Οι μάνατζερ των επιχειρήσεων φέρουν πολύ συχνά χειραγώγηση κερδών για προσωπικό τους όφελος. Ιδιαίτερης σημασίας σύμφωνα με τους Watts και Zimmerman είναι 'τα υπέρογκα μόνους πέραν της μισθοδοσίας τους, τα οποία φαίνεται να είναι επαρκή ώστε να παραποιήσουν πληροφορίες και να παρουσιάσουν καλή εικόνα στις οικονομικές καταστάσεις για προσωπικό όφελος.' Ο Abdelghany υποστηρίζει ότι 'όταν οι μάνατζερ φτάσουν σε κατώτερο σημείο από αυτό όπου μπορούν να λάβουν το μόνους τους, τότε διαχειρίζονται τα κέρδη προς άνοδο για να πραγματοποιήσουν τον προσωπικό τους στόχο και να λάβουν την επιπρόσθετη αμοιβή. Αντιθέτως, όταν υπερβούν το ελάχιστο όριο που απαιτείται για την πρόσθετη αμοιβή τους, τότε χειρίζονται τα κέρδη καθοδικά, και συνεπώς αυτό φέρει αποθέματα που χρησιμοποιούνται σε μεταγενέστερες χρήσεις.'

Στις περιπτώσεις όπου οι μάνατζερ χειραγωγούν προς τα άνω τα κέρδη, είναι και η περίπτωση της προαγωγής, της αύξησης ή ακόμη και της παραμονής τους στην επιχείρηση.

5.2.7 Διοίκηση και στελέχη

Όπως έχει ήδη αναφερθεί κομβικό ρόλο φέρει η διοίκηση στις περιπτώσεις χειραγώγησης κερδών. Γενικότερα τα στελέχη και οι διοικήσεις αποσκοπούν στην ευημερία και μακροζωία της επιχείρησης. Η χειραγώγηση των κερδών προσφέρει:

- έναν τρόπο αύξησης των επενδύτων,
- των κεφαλαίων της επιχείρησης,
- την διατήρηση των όρων των δανείων της,
- το επίπεδο της ανάπτυξής της,
- την διατήρηση της καλής εικόνας της,
- να δημιουργήσουν ανάπτυξη της επιχείρησης,
- να προστεθούν πρόσθετες ζημιές σε μια χρήση,
- να μειωθούν οι προσδοκίες και να φανούν μελλοντικά κέρδη
- να μεταφερθούν κέρδη σε επόμενες χρήσεις.

Όλα τα παραπάνω κίνητρα μπορούν να ενσωματωθούν στα κίνητρα της διοίκησης και των στελεχών των επιχειρήσεων για εύλογους λόγους.

Μια χειραγώγηση κερδών καθοδικά μπορεί να βοηθήσει την διοίκηση και τα στελέχη να διατηρήσουν τον έλεγχο της. Αν για παράδειγμα μια επιχείρηση παρουσιάσει υψηλά κέρδη, τότε υπάρχει κίνδυνος κοινωνικής αναστάτωσης και είναι δυνατόν η επιχείρηση να έρθει αντιμέτωπη με αιτήσεις αύξησης μισθοδοσίας, φορολογίας ή ακόμη και με οικονομικό αποκλεισμό.

5.3 Μέθοδοι χειραγώγησης λογιστικών κερδών

Υπάρχουν αρκετές μέθοδοι χειραγώγησης των λογιστικών κερδών από μεριάς των επιχειρήσεων, για να λειτουργούν οι οικονομικές καταστάσεις προς οφέλός τους. Μερικές από αυτές είναι για παράδειγμα η εξομάλυνση των κερδών, η οποία μειώνει θεωρητικά τον κίνδυνο που υπάρχει μέσα στην επιχείρηση. Επιπλέον η απόκρυψη των εσόδων είναι στην ίδια κατηγορία, αφού σε αυτή την περίπτωση τα κέρδη χειραγωγούνται ώστε τα πλεονάζοντα κέρδη να μεταφερθούν στην επόμενη χρήση. Επίσης η πρόωρη αναγνώριση εσόδων υφίσταται και χρησιμοποιείται έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια καλύτερη εικόνα της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης.

Σύμφωνα με τους Lambert και Spornem οι προαναφερθείσες στρατηγικές ‘χρησιμοποιούνται προνομιοχικά από τα κεντρικά γραφεία διοίκησης για την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων’.

Από την μεριά του Wells η έννοια της χειραγώγησης των κερδών είναι ‘η διαστρέβλωση των συναλλαγών και των εγγράφων, η παρουσίαση ενός χρέους ως έξοδο- πάγιο, η παρουσίαση υποχρεώσεων με μορφή κεφαλαίου, η εξομάλυνση των κερδών σε θετικές περιόδους χρήσης, η χειραγώγηση κόστους, εξόδων και οι προβλέψεις’.

Σύμφωνα με τον Jones, λαμβάνουμε ότι κύριοι τρόποι χειραγώγησης κερδών είναι ‘μη πραγματική προβολή των παγίων, την μη κατάλληλη αποθεματική αποτίμηση, τις μη πραγματικές συναλλαγές και πωλήσεις και την ανάπτυξη θυγατρικών ή ενωμένων επιχειρήσεων’.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η άποψη των Roonawala και Nagar για την χειραγώγηση του βασικού κέρδους, οι οποίοι μέσω των αποτελεσμάτων της έρευνάς τους υποστηρίζουν ότι ‘οι

διοικήσεις μεταφέρουν το κόστος πωληθέντων σε μετεγενέστερες χρήσεις, έτσι ώστε το κέρδος να παρουσιάζει σταθερότητα σε βάθος χρόνου’.

Με βάση τα παραπάνω διακρίνουμε δύο αρκετά σημαντικές κατηγορίες διαχείρισης κερδών οικονομικών καταστάσεων: η πρώτη είναι μέσω δεδουλευμένων εσόδων- εξόδων και η δεύτερη μέσω των πραγματικών διαδικασιών. Πιο αναλυτικά:

- Μέσω της αρχής των δεδουλευμένων εσόδων- εξόδων, η οποία βασίζεται στην αναγνώριση εσόδων, είτε μετρητών είτε πιστώσεων, τα οποία και αναγνωρίζει. Σύμφωνα με τους Peasnell, Pope και Young: ‘η αρχή αυτή χρησιμοποιείται για προσωρινή χειραγώγηση των κερδών’, για παράδειγμα για μία λογιστική χρήση. Επιπλέον σημειώνουν: ‘Η χρήση της αρχής των δεδουλευμένων είναι ευρέως γνωστή και γίνεται πολύ συχνά η χρήση της γιατί τα δεδουλευμένα έσοδα- έξοδα δεν εμφανίζονται στις ταμειακές ροές, και γι’ αυτό δεν έχουν και συνέπειες πάνω σε αυτές και μεγάλο πλεονέκτημά τους είναι ότι εντοπίζονται δύσκολα’.

Στην περίπτωση αυτή οι Barton και Simko μας πληροφορούν ότι ‘για να επιτευχθεί μια αυξημένη εκτίμηση περιουσιακών μιας επιχείρησης, τότε θα πρέπει να υπάρξει μια αυξημένη χρήση της μεθόδου δεδουλευμένων εσόδων- εξόδων, ώστε να επιτευχθεί ορισμένο επίπεδο κερδών’. Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία λαμβάνουμε ότι είναι ριψοκίνδυνη αυτή η χρήση, διότι απαιτεί μεγάλη προσοχή για την αποφυγή διαστρέβλωσης των λογιστικών δεδουλευμένων και την εύρεσή τους από τους αρμόδιους ελεγκτές.

Όπως αναφέρουν και οι Cohen και Zarowin: ‘Η ανάγκη για την ανεύρεση πιο αυστηρών κανονισμών για τη διαχείριση λογιστικών κερδών αυξάνεται σε Ε.Ε και ΗΠΑ, έπειτα από τεράστια οικονομικά σκάνδαλα’.

- Μέσω της διαχείρισης πραγματικών δραστηριοτήτων επηρεάζονται άμεσα τα ταμειακά διαθέσιμα σε μια χρήση και δύσκολα εντοπίζεται αυτό από τις αρμόδιες ελεγκτικές αρχές. Σύμφωνα με τον Wei Yu: ‘Η χειραγώγηση λογιστικών κερδών παρουσιάζει ελαστικότητα και προσαρμοστικότητα κατά τη διάρκεια ενός ολόκληρου οικονομικού έτους’.

Με βάση αυτόν τον τρόπο διαχείρισης κερδών εντοπίζουμε ότι δημιουργείται μια προσπάθεια αύξησης στις πωλήσεις σε μια χρήση έτσι ώστε να αυξηθούν τα κέρδη της επιχείρησης. Όμως αυτή η αύξηση είναι παροδική διότι τα κέρδη παρουσιάζουν αύξηση μόνο λόγω του ότι οι διοικήσεις χειραγώγησαν τις πωλήσεις σε αυτή τη χρήση. Όπως αναφέρει και ο Gunny: ‘Αυτός ο τρόπος χειραγώγησης των κερδών είναι βραχυπρόθεσμος, δεν εξυπηρετεί την μετέπειτα άνθιση της επιχείρησης, αντίθετα, προκαλεί πρόβλημα στις μελλοντικές της πωλήσεις’.

Ένα ακόμη στοιχείο αυτής της μεθόδου φαίνεται να είναι η ελάττωση στις λειτουργικές διαδικασίες, δηλαδή στα λειτουργικά έξοδα. Τέτοιου είδους στοιχεία είναι τα κόστη μάρκετινγκ, ερευνητικά και αναπτυξιακά έξοδα και τα έξοδα πωλήσεων. Από την στιγμή που αυτά τα έξοδα θα ελαττωθούν, τότε παρουσιάζεται μια αύξηση ταμειακών διαθέσιμων κατά την τρέχουσα χρήση. Σύμφωνα με τον Roychowdhury: ‘Αυτή η μέθοδος χειραγώγησης παρουσιάζει απόκλιση από τις λειτουργίες των παραπάνω στοιχείων και αυτό καταλήγει σε παραπλάνηση των επενδυτών και των μετόχων ότι επιτεύχθηκε η πρόβλεψη των αναλυτών’.

Επιπλέον με αυτό τον τρόπο διαχείρισης κερδών, η έρευνα των Graham, Harvey και Rajgopal εντόπισε ότι: ‘Οι διοικήσεις για την επίτευξη των στόχων τους, διατίθεται να ελαττώσουν τα κόστη μάρκετινγκ, ερευνητικά και αναπτυξιακά έξοδα και έξοδα πωλήσεων’. Επιπλέον επιλέγουν αυτή τη μέθοδο για τον βαθμό δυσκολίας ευρέσεως της χειραγώγησης από τις αρμόδιες ελεγκτικές αρχές.

5.4 Οικονομική κρίση και χειραγώγηση λογιστικών κερδών

Όπως είναι ήδη γνωστό, το εξωτερικό περιβάλλον μιας επιχειρήσης επηρεάζει άμεσα την ίδια την επιχείρηση. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τους Richardson, Kane και Lobingier οι οποίοι αναφέρουν ότι ‘οι μακρο-οικονομικές συνθήκες που υφίστανται σε ένα ορισμένο χρονικά διάστημα, είναι ικανές στο να επηρεάσουν το εσωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης και συνεπώς και τα κέρδη της’.

Σε χρονικές περιόδους όπου η οικονομική κρίση επικρατεί σε μια χώρα, κάθε επιχείρηση επιχειρεί να υιοθετήσει δική της στρατηγική λογιστική. Αυτό σημαίνει ότι είτε η πληροφόρηση των οικονομικών καταστάσεων είναι επιλεκτική ή/ και παραπλανητική, είτε η χειραγώγηση των κερδών λαμβάνει μέρος στις οικονομικές της καταστάσεις. Υπάρχει βεβαίως και το ενδεχόμενο μη επηρεασμού των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης και η εμφάνιση των πραγματικών της στοιχείων.

5.4.1 Περιπτώσεις χειραγώγησης των λογιστικών κερδών προς τα άνω

Σε περιόδους οικονομικής κρίσης, η αγορά συμπεριφέρεται σχεδόν πάντα με το ίδιο μοτίβο, δηλαδή υπάρχει μείωση της αγοραστικής δύναμης του καταναλωτή, μείωση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων από πλευράς των επιχειρήσεων και παράλληλα αισθητή μείωση των κερδών. Σύμφωνα με τους Persakis και Iatridis λαμβάνουμε ότι ‘η μείωση των κερδών κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, ωθεί τις επιχειρήσεις σε χειραγωγήσεις λογιστικών κερδών προς τα άνω’.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι διοικήσεις για την απολαβή των πριμ παραγωγικότητας τους το οποίο συνδέεται άμεσα με τα δημοσιευμένα κέρδη σε μια οικονομική κατάσταση, τείνουν να χειραγωγούν τα αποτελέσματα προς τα άνω. Αυτή την άποψη υποστηρίζουν και οι Ahmad-Zaluki, Campbell και Goodacre οι οποίοι αναφέρουν ότι ‘σε περιπτώσεις οικονομικής κρίσης, οι διοικήσεις χειραγωγούν τα κέρδη προς τα άνω, για την μεγιστοποίηση των απολαβών τους’. Μία ακόμη επίπτωση της οικονομικής κρίσης είναι και αυτή της μείωσης της τιμής της μετοχής μιας επιχείρησης. Σε αυτό το πλαίσιο οι Charitou, Lambertides και Trigeorgis σημειώνουν ότι ‘οι επιχειρήσεις όπου δέχθηκαν ισχυρό πλήγμα από την οικονομική κρίση, χειραγωγούν προς τα άνω τα κέρδη τους, ώστε να μην επηρεαστεί η τιμή της μετοχής τους και παράλληλα και τα πριμ παραγωγικότητας των διοικήσεων’.

5.4.2 Περιπτώσεις χειραγώγησης των λογιστικών κερδών προς τα κάτω

Αξίζει να σημειωθεί ότι όσον αφορά την λήψη δανείου μιας επιχείρησης, υπάρχει το ενδεχόμενο της δανειοδότησης υπό ευνοϊκούς όρους. Δηλαδή χαμηλότερο επιτόκιο δανείου. Πολλές φορές οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε χειραγώγηση λογιστικών κερδών προς τα κάτω για να αποκτήσουν τέτοιας μορφής δάνειο. Όπως μας πληροφορούν και οι Saleh και Ahmed: ‘σε περιόδους οικονομικής κρίσης, οι

επιχειρήσεις στοχεύουν στη λήψη δανείων κάτω από καλύτερους όρους και γι' αυτό και χειραγωγούν τα λογιστικά κέρδη προς τα κάτω'. Είναι ευρέως γνωστό ότι σε περιπτώσεις δανείων γίνονται επιπλέον διακανονισμοί και συμφωνίες μεταξύ των δανειστών και των δανειοληπτών όσον αφορά τυχόν χρέη από την πλευρά των δέυτερων. Σε αυτή τη περίπτωση οι Asquith, Gertner και Scharfstein σημειώνουν ότι ' οι προτιμήσεις των τραπεζών τείνουν να είναι ευνοϊκές όσον αφορά τις περιπτώσεις χρεών των πελατών τους και γι' αυτό τον λόγο και οι επιχειρήσεις που φέρουν δάνεια χειραγωγούν τα κέρδη προς τα κάτω για να αποκτήσουν αυτή τη μεταχείριση'.

Εξίσου σημαντικό ρόλο φέρει η οικονομική κρίση στην χειραγώγηση των κερδών προς τα κάτω, από πλευράς των διοικήσεων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Chia, Lapsley και Lee: 'Εάν δεν καταφέρει μια διοίκηση να φτάσει την στοχοποίηση που της είχε οριστεί σε μια χρήση, τότε τοποθετεί επιπλέον έξοδα στην παρούσα χρήση με σκοπό την επίτευξη του επόμενου στόχου πιο εύκολα'.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το θέμα της χειραγώγησης των κερδών προς τα κάτω και όσον αφορά τον κυβερνητικό και κοινωνικό περίγυρό της. Από την μία εμφανίζεται η διαχείριση κερδών προς τα κάτω, όπως αναφέρουν και οι Lim και Matolcsy, όταν 'υπάρχει όφελος από τις κυβερνήσεις, πιο συγκεκριμένα κρατικές επιδοτήσεις'. Από την άλλη πλευρά βρίσκεται ο κοινωνικός περίγυρος των επιχειρήσεων όπου σύμφωνα με έρευνα των Han και Wang συμπεραίνουμε ότι ' διάφορες επιχειρήσεις χειραγωγούν τα κέρδη τους προς τα κάτω έτσι ώστε να κρατάει χαμηλό το προφίλ της και να μην υπάρξει αντίδραση από πλευράς της κοινωνίας λόγω υψηλών κερδών'.

6. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ

6.1 Γενικά

Στο πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων στον σύγχρονο κόσμο έχουν δημιουργηθεί πολλές αρχές και τυπικοί και άτυποι κανόνες. Ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό που οφείλουν να έχουν οι επιχειρήσεις είναι αυτό της ηθικής. Σύμφωνα με το λεξικό του Cambridge για τις επιχειρήσεις λαμβάνουμε ότι επιχειρησιακή ηθική είναι ‘η αντίληψη που έχει δημιουργηθεί από τους κανόνες, τις αρχές και τα πρότυπα για το σωστό και το λάθος, έτσι ώστε οι αποφάσεις που λαμβάνει η διοίκηση για τις δραστηριότητές της να είναι ηθικά σωστές’. Ένας ακόμη ορισμός αναφέρεται και από το Πανεπιστήμιο του Oxford: ‘Επιχειρηματική ηθική είναι η αιτία που κινεί την επιχείρηση στη λήψη και εκτέλεση αποφάσεων με γνώμονα την ηθική’.

Στο σύγχρονο κόσμο, η κοινωνία απαιτεί από τις επιχειρήσεις να έχουν το αίσθημα της ηθικής και οι αποφάσεις τους να λαμβάνονται μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ειδάλλως δημιουργούνται προβλήματα στο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης. Όπως αναφέρει και ο Γκορτζής σε άρθρο του ‘Ο λόγος της οικονομικής κρίσης είναι η απουσία επιχειρησιακής ηθικής. Οι επιχειρήσεις που θα φέρουν τα χαρακτηριστικά της ηθικής και δεοντολογίας θα παρουσιάζουν άνθηση τα επόμενα χρόνια, αφού το κοινό θα τους αποδέχεται εύκολα και έτσι θα αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα’. Και όντως ισχύει ο παραπάνω στοχασμός, διότι ο κόσμος κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης έλαβε πληροφορίες για επιχειρηματικές αποφάσεις και κινήσεις αμφιβόλου ηθικής και δεν ανέχεται πλέον τέτοιου είδους συμπεριφορές.

Μια επιχείρηση για να γίνει αποδεκτή από το κοινωνικό σύνολο οφείλει να φέρει χαρακτηριστικά ηθικής και δεοντολογίας, ειδικότερα η διοίκησή της, η οποία εκτελεί επιχειρηματικές αποφάσεις και δίνει το σωστό παράδειγμα στους εργαζομένους της. Σύμφωνα με αυτή την άποψη είναι και οι Harrison, Horngren και Thomas όπου πληροφορούν ότι ‘οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις πρέπει να καλυπτούν την οικονομία, την νομοθεσία και την ηθική’. Παράλληλα ο Abdelghany προσθέτει ότι ‘ακόμα και αν η χειραγώγηση λογιστικών κερδών δεν είναι ενάντια σε κάποια νομοθεσία, είναι πάντα ενάντια στην ηθική’.

Από την άλλη έχουμε απόψεις όπου υποστηρίζουν το αντίθετο, δηλαδή το γεγονός ότι από την στιγμή που μια επιχειρηματική πράξη δεν είναι ενάντια στην νομοθεσία, το αν είναι ηθική ή όχι, δεν έχει σημασία. Μια τέτοιου είδους άποψη φαίνεται να υιοθετεί και ο Yadav, όπου σημειώνει ότι ‘η χειραγώγηση των κερδών εκτελείται μέσα στο νομοθετικό πλαίσιο, συνεπώς δεν είναι ανήθικη’. Επίσης ο Chong φαίνεται να συμφωνεί με τις παραπάνω απόψεις με πιο συντηρητική χροιά: ‘Όσο η χειραγώγηση των λογιστικών κερδών εκτελείται για τον οργανισμό και όχι για τα πριμ παραγωγικότητας των διοικήσεων, και η πληροφόρηση δεν παραπλανάει κανέναν χρήστη, τότε η χειραγώγηση δεν θίγει την ηθική της πράξης’.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη του Wells που αναφέρει ότι ‘όσο ισχυρή πολιτική και αν υιοθετεί μια επιχείρηση, όσοι έχουν κίνητρα, θα προβούν σε χειραγώγηση λογιστικών κερδών’. Αυτή η άποψη ισχύει για όλους τους τομείς. Παράλληλα ο Rezaee υποστηρίζει ότι ‘η ηθική και ο χαρακτήρας είναι επίκτητα στον άνθρωπο και καμία δεοντολογική και ηθική πολιτική δεν μπορεί να περιορίσει την χειραγώγηση κερδών από ανθρώπους που από τη φύση τους δε φέρουν αυτά τα χαρακτηριστικά’.

Σε επιστημονικό άρθρο του, ο Saxena υποστηρίζει ότι η επιχειρηματική ηθική είναι καθήκον κάθε επιχείρησης, κυβέρνησεως, διοικήσεων και εργαζομένων’. Αυτό σημαίνει ότι όλοι

οφείλουν να έχουν το χαρακτηριστικό της ηθικής, όχι μόνο οι επιχειρήσεις αλλά και οι κυβερνήσεις και οι εργαζόμενοι. Μέσα σε ένα περιβάλλον που διέπεται από αρχές και ηθική, το μόνο σίγουρο είναι ότι η επιβράβευση θα έρθει με την συμπάθεια του κοινού αυτού του περιβάλλοντος. Η ηθική συμπεριφορά εξαρτάται ακόμη και από τον τρόπο μισθοδοσίας ή μπόνους. Όπως αναφέρουν σε έρευνά τους οι Irianto, Novianti, Rosalina και Firmanto ‘ο τρόπος απολαβής αποδοχών εργαζομένων και διοικήσεων επιδρά στην ηθική τους’. Γι’ αυτό και το εργασιακό περιβάλλον οφείλει να χαρακτηρίζεται από ακεραιότητα και ηθικές αρχές.

6.2 Θεωρίες της ηθικής

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι θεωρίες που έχουν διαμορφωθεί γύρω από την ηθική. Ο Chonko με αφορμή την ηθική μας αναφέρει ότι ‘οι επιχειρήσεις οφείλουν να λαμβάνουν αποφάσεις και να τις εκτελούν με γνώμονα την φιλανθρωπία ώστε να προσφέρουν, μέσα από τις επιχειρηματικές τους στρατηγικές και αποφάσεις, στην κοινωνία που τις περιβάλλει. Όταν οι αποφάσεις δεν αποφέρουν κάτι στην κοινωνία, οφείλουν τουλάχιστον να είναι όσο το δυνατόν λιγότερο ζημιογόνες γι’ αυτήν. Δύο σημαντικά χαρακτηριστικά των επιχειρηματικών αποφάσεων πρέπει να είναι αυτό της αρχής της αυτοτέλειας και του δικαίου, δηλαδή να υπάρχει σεβασμός και δικαιοσύνη ανάμεσα σε αυτούς που λαμβάνουν και εκτελούν τις επιχειρηματικές αποφάσεις’.

Ευρέως γνωστή είναι και η θεωρία ηθικής των Garrett, Baillie και Garrett, η οποία απαρτίζεται από τέσσερις κλάσεις. ‘Η πρώτη είναι η συνεπειοκρατία, όπου σύμφωνα με αυτήν, κάθε πράξη μετράται από τις συνέπειές της, ως προς το κοινωνικό περιβάλλον. Προτείνεται κάποιος να δράει με πράξεις που να αποφέρουν όσο περισσότερο καλό στην κοινωνία γίνεται και να αγγίζει όσους περισσότερους ανθρώπους μπορεί. Η δεύτερη κλάση είναι ο δεοντολογισμός του Κάντ. Σύμφωνα με τον ιδεοντολογισμό, μια πράξη οφείλει να εκτελείται μόνο όταν είναι κοινά αποδεκτή από όλους, ή όταν αυτή βασίζεται σε ηθικούς κανόνες, δηλαδή κρίνεται από κανόνες αν είναι καλή ή μη. Από αυτήν την πλευρά η ηθική είναι ανεξάρτητη από τις συνέπειες και κρίνεται από την ίδια την πράξη. Η τρίτη κλάση αφορά τους φυσικούς νόμους, δηλαδή τις φυσικές ικανότητες του κάθε ανθρώπου να εκτελεί πράξεις. Τέλος, η τέταρτη κλάση είναι η αρετή της ηθικής, δηλαδή είτε οι επαναλαμβανόμενες καλές πράξεις που αξίζουν είτε η συστηματική ενδοσκοπική πράξη που δημιουργείται από σωστά αίτια και είναι απόρροια συνηθειών και βιωμάτων’.

Θεωρητικά, τα παραπάνω οφείλουν να ισχύουν και στο επιχειρησιακό περιβάλλον, ωστόσο φαίνεται ότι κάτι τέτοιο δεν ισχύει πάντα. Ο Dimmock και ο Fisher υποστηρίζει την παραπάνω πρόταση αναφέροντας ότι ‘παρά το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις οφείλουν να φέρουν ηθική στις οικονομικές τους καταστάσεις, κάτι τέτοιο είναι ασύμφορο γι’ αυτές, από την στιγμή που μπορούν να δείχνουν ηθικές για το κοινό και να κερδίζουν από αυτή την πράξη τους’.

6.3 Ηθική και απόφαση

Σε προηγούμενο κεφάλαιο αναφέρθηκε η διαφάνεια όσον αφορά τις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν σχόλια σχετικά με αυτές και θεωρούνται δηλώσεις διαφάνειας. Όπως αναφέρουν και οι Needles, Powers και Crossons: ‘Τα σχόλια στις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης είναι περιπτώσεις ηθικών αποφάσεων από πλευράς των διοικήσεων’. Σε αυτήν την περίπτωση ο Wells υποστηρίζει ότι ‘η σύγκαιρη επικοινωνία όσον αφορά την ηθική των επιχειρηματικών αποφάσεων επικροτείται’. Αυτό συμβαίνει διότι σε αντίθετη περίπτωση εάν ένα πρόσωπο στην επιχείρηση γνωρίζει μια πληροφορία η οποία δεν είναι γνωστή στους χρήστες οικονομικών καταστάσεων και την χρησιμοποιήσει προς προσωπικό όφελος, τότε

υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων και η επιχείρηση είναι δυνατόν να επηρεαστεί αρνητικά από αυτό. Όπως άλλωστε σχολιάζει και ο Admati: 'Σύγκρουση συμφερόντων παρουσιάζεται συνήθως στα πρόσωπα των διοικήσεων, γι' αυτό και οι αποφάσεις που λαμβάνουν επηρεάζονται από αυτήν'. Μέσω της διαφάνειας και του κοινού σκοπού γι' αυτήν, οι επιχειρήσεις μειώνουν τα κρούσματα σύγκρουσης συμφερόντων και μειώνεται με αυτόν τον τρόπο και ο κίνδυνος που προέρχεται από αυτήν.

Οι διοικήσεις και οι εργαζόμενοι καθημερινά αντιμετωπίζουν θέματα περί ηθικής στον εργασιακό χώρο. Για να επιτευχθεί ο σκοπός των ηθικών αποφάσεων μέσα σε μια επιχείρηση ή έναν οργανισμό, ο Schwartz θεωρεί ότι 'οι εργαζόμενοι και οι διοικήσεις οφείλουν να έχουν ηθικό χαρακτήρα, δηλαδή να είναι ηθικά ώριμοι, να έχουν ηθικές αξίες και να αντιμετωπίζουν τον ανταγωνισμό με ηθική. Παράλληλα, οφείλουν να είναι δεσμευμένοι με την ηθική τους ταυτότητα, να τους διακατέχει δύναμη θέλησης και ηθικό κουράγιο'. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ο σκοπός των ηθικών αποφάσεων και προστατεύεται το άτομο από πειρασμούς, προβλήματα και πιέσεις.

6.4 Επιχειρηματική ηθική και εργαζόμενοι

Μέσα σε κάθε επιχείρηση τα ανώτερα στελέχη είναι αυτά τα οποία οφείλουν να δίνουν το παράδειγμα στους υπόλοιπους. Η αξιολόγηση που υφίσταται μέσα σε μια επιχείρηση εκτελείται και από τις δύο πλευρές, δηλαδή τα στελέχη αξιολογούν το προσωπικό αλλά και το προσωπικό αξιολογεί τα στελέχη. Έτσι, τα στελέχη οφείλουν να ενεργούν με γνώμονα την ηθική για την αποφυγή αρνητικών επιδράσεων στον οργανισμό. Όπως σημειώνει ο Collins: 'Οι πράξεις μέσα σε μια επιχείρηση εξαρτώνται από τα άτομα και τους πόρους. Για την εξέλιξη μιας επιχείρησης, οι άνθρωποι οι οποίοι εργάζονται σε αυτήν μπορούν να την βοηθήσουν σε αυτό μέσω της συνεχούς εκπαίδευσής τους. Η επιχείρηση χρησιμοποιεί αυτήν την στρατηγική με την μορφή επένδυσης'. Έτσι είναι δυνατό να δημιουργηθεί ένας ισχυρός και ηθικός οργανισμός. Η Ελλάδα, παρ' όλα αυτά βρίσκεται στο αντίθετο άκρο όπως πληροφορούμαστε από έρευνα των Σαχινίδη κ.ά.. Σύμφωνα με την έρευνα τους: 'οι ελληνικές επιχειρήσεις βελτίωσαν σημαντικά την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, με κόστος την μείωση των πόρων του ανθρώπινου δυναμικού'. Αυτό δηλώνει ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν υιοθετούν την επιχειρηματική τους ηθική όσον αφορά το προσωπικό τους και δεν επενδύουν σε αυτό. Επιπρόσθετα οφείλει να σχολιασθεί και το γεγονός ότι για το 'φαίνεσθαι', οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα διέθεσαν πόρους στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης εις βάρος των εργαζομένων.

6.5 Ηθικό πλαίσιο

Κάθε επιχείρηση οφείλει να συμμορφώνεται σε ένα ηθικό πλαίσιο ώστε οι δραστηριότητες της να μην έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην υπόλοιπη κοινωνία. Σε αυτό το θέμα τον Rezaee λαμβάνουμε ότι 'οι επιχειρήσεις οφείλουν να έχουν επιχειρηματική ηθική, δηλαδή ηθική συμπεριφορά, ευαισθησία και κίνητρα'. Αυτό βεβαίως πρέπει να ξεκινήσει από την κορυφή της οργάνωσης μιας επιχείρησης, δηλαδή από τις διοικήσεις, και να προχωρήσει προς τα κάτω, δηλαδή από τα στελέχη και τους εργαζόμενους. Με αυστηρό ηθικό πλαίσιο κανόνων και κώδικων, η επιχείρηση θα μειώσει τα κρούσματα διαφθοράς στις δραστηριότητές της και στο εσωτερικό της περιβάλλον. Επιπλέον 'η συνεργασία του εσωτερικού ελέγχου και των ελεγκτών έξω από την επιχείρηση θα αποφέρει σημαντικές αλλαγές στην επιχείρηση και στην εξέλιξή της', όπως άλλωστε υποστηρίζει και ο Constantin.

Οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε ενέργειες προκειμένου να προστατεύσουν την περιουσία και την φήμη τους, όπως αναφέρει και ο Vallabhaneni. Για να το επιτύχουν αυτό θεσπίζουν και ακολουθούν προγράμματα συμμόρφωσης σε κώδικες συμπεριφοράς, δηλαδή δημιουργία

κώδικων ηθικής και απαγόρευσης περιστατικών σύγκρουσης συμφερόντων, δημιουργία τμήματος υπευθύνου για τον έλεγχο και την διασφάλιση των κώδικων. Επιπλέον, οι μέτοχοι οφείλουν να ενημερώνονται για την εξέλιξη των προγραμμάτων ώστε να επιτευχθεί ένα εσωτερικό σύστημα στο εσωτερικό της επιχείρησης που να προωθεί την ηθική, τις αξίες, την εκπαίδευση στελεχών και προσωπικού και την εσωτερική επικοινωνία. Όλα τα παραπάνω οφείλουν να εκτελούνται για την υγεία της επιχείρησης ή ενόργανισμού.

6.6 Κώδικες ηθικής και δεοντολογίας

Οι ηγέτες των επιχειρήσεων και των οργανισμών οφείλουν με τις πράξεις τους να παραδειγματίζουν την υπόλοιπη οντότητα. Στο εγχειρίδιό του για τις επιχειρηματικές απάτες, ο Wells, διατυπώνει έννοιες σχετικές με τον αθέμιτο ανταγωνισμό, την πιστή υπακοή στην υπάρχουσα νομοθεσία, την αποχή από άνομες πράξεις, την διατήρηση της τυπικότητας μεταξύ των μελών της επιχείρησης με τους πελάτες της και προωθεί τον επαγγελματισμό και τις ηθικές αξίες.

Παράλληλα ο Rezaee μέσω του βιβλίου του, επεξηγεί τις κυβερνητικές ηθικές και τον τρόπο δράσης τους ώστε ο οργανισμός ή η επιχείρηση να αποκτήσει ισχυρά θεμέλια ηθικής και δεοντολογίας και σε περιπτώσεις όπου τίθεται κάποιο πρόβλημα να επιλύεται σύμφωνα με αυτές τις αρχές.

Τα πρότυπα ηθικής και συμπεριφοράς καθορίζουν ολόκληρη την επιχείρηση, γι' αυτό και ο Carson υποστηρίζει ότι οι αποδοχές με μορφή πριμ παραγωγικότητας μάλλον έφερε αποτελέσματα εκτός των προτύπων αυτών. Για παράδειγμα υποστηρίζεται ότι τα στελέχη αλλά και το υπόλοιπο προσωπικό, επηρεάζονται αρνητικά όταν δέχονται τέτοιου είδους ανταμοιβές. Η συμπεριφορά τους αλλάζει και δεν αναγνωρίζονται πλέον οι ηθικές αξίες και οι επιχειρηματική δεοντολογία. Η πίεση που ασκείται τα τελευταία χρόνια στον επιχειρηματικό κόσμο έφερε διαστρέβλωση στα πρότυπα. Με αποτέλεσμα λόγω των πιέσεων αλλά και του κέρδους να παραποιούνται λογιστικά δεδομένα για την απολαβή των έξτρα αμοιβών.

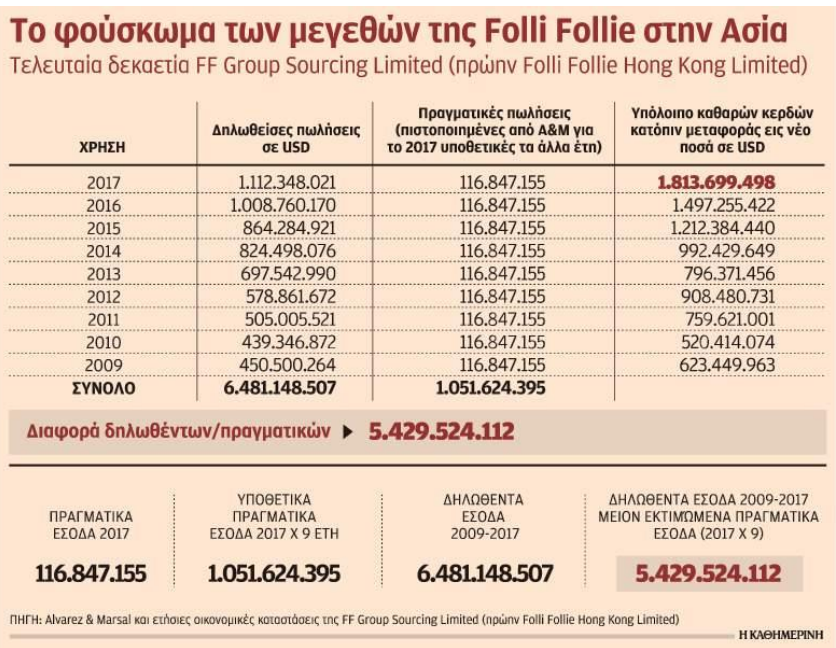
7. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2017

7.1 Μελέτη περίπτωσης Folli Follie.

Εικόνα 1. Λογότυπο Folli Follie

Η Folli Follie ιδρύθηκε το 1982 στην Αθήνα από τον Κουτσολιούτσο, με το άνοιγμα ενός καταστήματος. Στην συνέχεια το έτος 1995 έγινε είσοδος στην Ιαπωνία, Χαβάη, Νέα Υόρκη και Γκουάμ. Στην Ελλάδα, το 1997 έγινε η εισαγωγή της εταιρείας στο ΧΑ, ενώ από το 1998 έως το 2002 επεκτάθηκε στις χώρες της Ασίας, Γαλλίας, Ηνωμένου Βασιλείου και Ισπανίας. Το έτος 2003 εισέρχεται και στον χώρο των αερογραμμών με την γνωστή σε όλους επωνυμία Duty Free Shops, τα οποία αποτελούν Καταστήματα Αφορολόγητων Ειδών ή αλλιώς ΚΑΕ, ενώ το έτος 2010 δημιουργείται ο όμιλος Folli Follie Group. Σύμφωνα με την εγκληματολογική έρευνα της Alvarez και Marsal, ο όμιλος Folli Follie Group Sourcing Limited, ο οποίος ένωνε το σύνολο δραστηριοτήτων της Folli Follie στην Ασία, από το 2009-2017 κατέγραψε στις οικονομικές της καταστάσεις του ανύπαρκτες πωλήσεις και κέρδη. Πιο συγκεκριμένα τα αποτελέσματα της έρευνας μας πληροφόρησαν ότι τα θεωρητικά καθαρά κέρδη αθροίζονταν και μεταφέρονταν εις νέον, ενώ στην πραγματικότητα ήταν ζημίες. Κατά την ΕΛΤΕ πρόκειται για ένα λογιστικό κατασκευάσμα έτσι ώστε έπειτα από ενοποίηση ανύπαρκτων τζίρων η εταιρεία εμφάνιζε την δυνατότητα να παίρνει δανειακές διευκολύνσεις χωρίς επιτόκιο σε τρίτες εταιρείες του ποσού των 120 εκατομμυρίων δολλαρίων. Μέσω τεχνητού μηχανισμού ‘φούσκωνε’ τζίρους και επεκτείνονταν και σε άλλες δραστηριότητες ώστε να φέρει την εικόνα οικονομικού κολοσσού και η δανειοδότησή της να φέρει προνομιακούς όρους (Στατήρης, 2018). Παρακάτω παρατίθεται η Εικόνα 2 από την έρευνα της Alvarez και Marsal, ώστε να αποσαφηνιστεί η χειραγώγηση:

Εικόνα 2. Απεικόνιση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της FF Group Sourcing Limited, Πηγή: Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

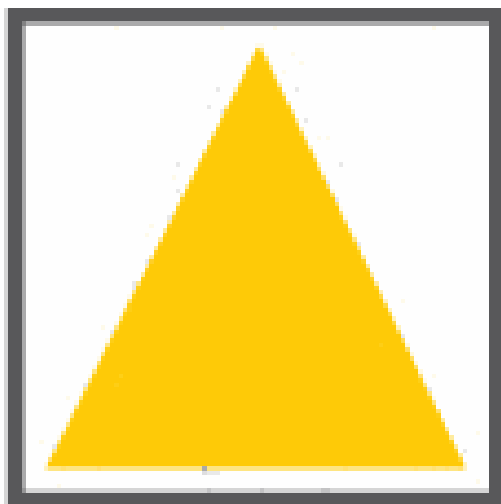
Όπως προκύπτει από την παραπάνω εικόνα, υπάρχουν εικονικές πωλήσεις της τάξης των 5,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων που ήταν στην ουσία 5,4 δισεκατομμύρια περισσότερες από ότι στην πραγματικότητα. Σε αυτή την περίπτωση υπάρχει διόγκωση ταμειακών διαθέσιμων, κερδών και κύκλου εργασιών.

Οι εικονικές συναλλαγές διακρίνονται σε τρεις περιόδους και μεθόδους. Κατά τα έτη 2015 έως 2017 παρατηρούνται οι άμεσες εικονικές συναλλαγές. Σε αυτή την χρονική περίοδο οι εικονικές συναλλαγές πωλήσεων καταχωρούνταν σε μια υποτιθέμενη εταιρεία που φέρει το όνομα NG BOON SOON, η οποία αποτελούσε πελάτη της. Παράλληλα καταχωρούνταν εικονικές συναλλαγές αγορών από την εταιρεία THANAPRASERTSIAN επίσης υποτιθεμένου προμηθευτή. Όλες οι παραπάνω συναλλαγές ήταν εικονικές αφού έπειτα από έλεγχο δεν παρατηρήθηκε φυσική κίνηση αποθεμάτων ή μετρητών. Λόγω των υποτιθέμενων πωλήσεων δημιουργήθηκαν εικονικές πωλήσεις των 2,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων με αντίστοιχο κόστος πωληθέντων για τα τρία έτη 1,4 δισεκατομμύρια δολάρια. Συνεπώς τα μεικτά κέρδη λόγω των παραπάνω εκτιμούνται στο 1 δισεκατομμύριο δολάρια.

Κατά τα έτη 2007 έως 2015 υπάρχουν έμμεσες εικονικές συναλλαγές. Μέσω ενός ελεγχόμενου δικτύου τρίτων εταιρειών, πραγματοποιούνταν εικονικές συναλλαγές με τελικό χρήστη πάλι τις δύο προηγούμενες υποτιθέμενες εταιρείες. Δημιουργήθηκε δηλαδή ένα δίκτυο για τις εικονικές συναλλαγές έτσι ώστε να μην γίνονται αντιληπτές οι πράξεις.

Κατά τα έτη 2001 έως 2015 έγινε χρήση μιας κυκλικής μεθόδου από ελεγχόμενο δίκτυο προμηθευτών και αγοραστών ώστε οι συναλλαγές να φέρουν προσαύξηση στα έσοδα και στο κόστος πωληθέντων. Με αυτόν τον τρόπο όπου η τιμή πώλησης και αγοράς διέφερε δημιουργούνταν κέρδος στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις (Κούτρα, 2018).

7.2 Μελέτη περίπτωσης Ασπίς Πρόνοια

ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ

Εικόνα 3. Λογότυπο της Ασπίς Πρόνοια

Η Ασπίς Πρόνοια ιδρύθηκε από τον Ψωμιάδη το έτος 1944. Αργότερα πωλεί μέρος της εταιρείας στον όμιλο Aegon. Το έτος 1990 γίνεται σύσταση της τράπεζας Aspiss Bank με την Aegon και υποχρεώνεται ο Ψωμιάδης να προβεί σε δανεισμό από την ίδια την Aegon. Για την αποπληρωμή του δανείου και την επανατοποθέτησή του στο 100% της Ασπίς προβαίνει στην παραχώρηση άτυπων μετοχών που τον οδηγεί σε άτυπη εισαγωγή στο χρηματιστήριο. Το έτος 1994 εξαγοράζει την ήδη εισηγμένη εταιρεία Ήλιος και την συγχωνεύει με την Ασπίς, ώστε να κατοχυρώσει την θέση στο χρηματιστήριο. Το έτος 1998 υπάρχει στην Ελλάδα αποχώρηση των ξένων ασφαλιστικών ομίλων και αυτή η ευκαιρία οδήγησε στην εξαγορά από την Ασπίς ξένων ασφαλιστικών ομίλων. Αργότερα αποδείχθηκε ότι η χρηματοδότηση προέρχεται από τα χρήματα των ασφαλισμένων και ότι όλες οι εξαγορές και η συγχώνευση εταιρειών γίνονταν για την κάλυψη του περιθωρίου φερεγγυότητας.

Έπειτα από πολλά χρόνια αδυναμίας ελέγχου από τις αρμόδιες αρχές λόγω των συνεχών εξαγορών και της δημιουργίας ενός πολυσύνθετου ομίλου, δηλώνεται από αναλογιστή της εταιρείας στην Σουηδία η παραποίηση λογιστικών οικονομικών καταστάσεων. Ήδη από το έτος 2001 το διαθέσιμο περιθώριο φερεγγυότητας του ομίλου ήταν 101 εκατομμύρια αρνητικό.

Έπειτα από μελέτη των ισολογισμών της εταιρείας, έγινε η διαπίστωση ότι το τμήμα επενδύσεων της Ασπίς ΑΕΓΑ δεν αγόραζε τα μερίδια υπέρ των δικαιούχων όπως είχε την υποχρέωση να πράξει, δεν υπήρχαν σωστές προβλέψεις στα αποθεματικά, δεν γίνονταν οι

σωστές επενδύσεις και ότι το εσωτερικό μεταβλητό κεφάλαιο στην ουσία ήταν μεταβλητό και ίσο με την εφάπαξ αξία του ασφάλιστρου. Όλα αυτά δίδουν το συμπέρασμα ότι το κεφάλαιο αυτό θα έπρεπε να ανήκει στο σταθερό κεφάλαιο, να ανήκει στο εξωτερικό και να διαχειρίζεται από εταιρεία αμοιβαίων κεφαλαίων, συνεπώς ήταν παράνομο.

Ένα ακόμη στοιχείο που δίδεται για την περίπτωση της Ασπίς είναι αυτό του επενδυτικού προγράμματος Ασπίς BOND. Σε αυτή την περίπτωση εάν ένας επενδυτής κατέβαλε εφάπαξ καταβολή ποσού επένδυσης, τότε υπήρχε η εγγύηση του αρχικού του κεφαλαίου. Όταν οι επενδύσεις δεν απέφεραν κέρδη στους επενδυτές τότε η εταιρεία έδινε πίσω την εγγύηση μέσω των νέων κεφαλαίων που εισέπρατε. Αυτό οδήγησε με την πτώση του ελληνικού χρηματιστηρίου σε 7 χρόνια ελλείματος συνολικής αξίας 878.763.402 €, τα οποία δεν αναφέρονταν στους ισολογισμούς της ΑΕΓΑ. Λόγω του ότι δεν κατάφερε να πουλήσει την εταιρεία έτσι ώστε να μειωθεί το έλλειμα ο Ψωμιάδης κατέφυγε στην αγορά της χρηματιστηριακής εταιρείας Universal Life η οποία του έδινε την δυνατότητα να διαχειρίζεται τα αποθέματα των ασφαλισμένων ώστε να κερδίσει χρόνο και πολιτική προστασία. Παράλληλα με τα ελλείματα της Ασπίς BOND παρουσιάστηκαν ελλείματα και στα ασφαλιστικά συμβόλαια τα οποία τα διαχειρήστηκε δημιουργώντας εικονικές υπεραξίες στις θυγατρικές του ομίλου με την μορφή ανταλλαγής μετοχών με μετρητά ασφάλιστρα. Με αυτόν τον τρόπο μειώθηκε σημαντικά το έλλειμα, όμως δεν κατάφερε να καλύψει το έλλειμα. Λόγω της συνεχούς λήψης πιστοποιητικών φερεγγυότητας από το κράτος δεν υπήρχε επαρκής λογιστικός έλεγχος <https://www.insurancedaily.gr/skandalo-aspis-syntaraktikes-apoka/>).

Οι ορκωτοί λογιστές οι οποίοι ανέλαβαν το έργο εκκαθάρισης των εταιρειών της Ασπίς Πρόνοια δήλωσαν στην έκθεσή τους ότι υπάρχουν λογιστικές αταξίες στον όμιλο και αναφέρουν μεταφορές κονδυλίων σε λογαριασμούς που δεν έχουν νόημα. Πιο συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε η πρακτική μεταφοράς ποσών από την μια εταιρεία στην άλλη ώστε να καλυφθούν ζημιές συγγενικών εταιρειών. Περίπου 7 εκατομμύρια μεταφέρονταν από τις χρεώσεις ασφάλιστρων σε άσχετους λογαριασμούς της Ασπίς μεσιτείας ασφαλιστών και μρ μετέπειτα χρέωση του λογαριασμού προβλέψεις επισφαλειών. Αυτός ο τρόπος θεωρείται ότι ήταν μια έμμεση απαίτηση της εταιρείας που έκλεισε στα αποτελέσματα χρήσης και με αυτόν τον τρόπο κατάφερε να εξαφανιστεί λόγω ανεπίδεκτης είσπραξης. Λόγω του συχνού φαινομένου οι εποπτικές αρχές κατάφεραν να φέρουν στην επιφάνεια λογιστικές αταθλασίες και τις μεταφορές χρημάτων εντός του ομίλου ώστε να προσποριστούν χρήματα της εταιρείας και να καλυφθούν τρύπες των εταιρειών. Χωρίς να πραγματοποιούνται στην ουσία πραγματικές συναλλαγές οι εταιρείες φέραν απαιτήσεις ύψους 56 περίπου εκατομμύρια ευρώ και υποχρεώσεις 71 περίπου εκατομμύρια ευρώ. Ενδιαφέρον αποτελεί και το γεγονός ότι οι προσωπικές υποχρεώσεις του Ψωμιάδη μεταφέρονταν και μετατρέπονταν σε υποχρεώσεις της εταιρείας. Δηλαδή διαπιστώνεται η έκδοση 56 επενδυτικών ασφαλιστήριων συμβολαίων περίπου 10 εκατομμυρίων ευρώ με την εικονική είσπραξη τους χωρίς την πραγματική εισροή μετρητών.

Όσον αφορά τις ζημιές, οι οποίες φαινόταν εξωφλημένες, δεν υπήρχε στα βιβλία η αντίστοιχη απεικόνιση πληρωμής. Για 3000 ασφαλιστήρια, φαινόταν ότι έγινε καταβολή μικρότερου ποσού εφάπαξ πληρωμής των συμβολαίων από πλευράς των ασφαλισμένων.

Επίσης, 2500 φάκελοι που υπάγονταν στις ζημιές και 3700 φάκελοι ομαδικών ασφαλιστήριων ζωής ελέγχθηκαν για την ορθότητά τους σε χρεώσεις νοσοκομείων και συνεργατών.

Επίσης, ανορθόδοξες προσαρμογές υπήρχαν και σε αναλήψεις από τράπεζες περίπου στο ποσό των 5 εκατομμυρίων ευρώ οι οποίες δεν καταγράφηκαν στα εταιρικά βιβλία. Σε καταθέσεις του ενός περίπου εκατομμυρίου ευρώ για τις οποίες επίσης δεν φαίνεται καταγραφή με αντίστοιχες πιστώσεις των δύο εκατομμυρίων ευρώ. Επιπλέον άλλες αναλήψεις των 6,5 περίπου εκατομμυρίων ευρώ και 10 περίπου εκατομμυρίων ευρώ σε καταθέσεις οι οποίες είναι αδιερεύνητες.

Τα χαρακτηριστικά της μεθόδου χειραγώγησης λογιστικών κερδών είναι εικονικές εισπράξεις και πληρωμές και αυθαίρετη αναπροσαρμογή παγίων. Όλα τα παραπάνω χαρακτηρίστηκαν ως κακουργήματα και απάτη καθώς και νομιμοποιούνταν έσοδα από παράνομες δραστηριότητες.

7.3 Μελέτη περίπτωσης Proton Bank

PROTONBANK

Εικόνα 4. Λογότυπο Proton Bank

Η Proton Bank ιδρύθηκε το έτος 2001 ως επενδυτική τράπεζα και η εισαγωγή της στο ΧΑ ήταν το έτος 2005. Το έτος 2011 η Τράπεζα της Ελλάδας αιτήθηκε την κρατικοποίηση της Proton Bank και εντάχθηκε στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Έτσι κεφαλαιοποιήθηκε νέα Proton Bank και η παλαιά τέθηκε προς εκκαθάριση. Παράλληλα από τον Ιανουάριο του 2010 έως τον Ιανουάριο 2011 η διοίκηση της νέας Proton Bank χορηγούσε δάνεια σε εταιρείες χωρίς τους απαραίτητους όρους με αποτέλεσμα την αύξηση του πιστωτικού κινδύνου. Σύμφωνα με το βούλευμα της προκαταρκτικής εξέτασης: ‘Ένεργώντας με δόλο η διοίκηση απέκρυψαν από τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων τα χορηγούμενα δάνεια.’ Τα δάνεια αυτά συνδέονταν με τον Λαυρεντιάδη, που κατείχε το 31,3% των μετοχών της τράπεζας και οι εταιρείες ήταν εταιρείες συμφερόντων του ίδιου. Όπως πληροφορούμαστε κατασκευάστηκαν εταιρείες με μόνο σκοπό την λήψη των δανείων. Παρακάτω εμφανίζονται αναλυτικά τα ποσά που έλαβαν οι εταιρείες στην Εικόνα 4.

Λίγο πριν την ειδική εκκαθάριση της εν λόγω τράπεζας φαίνεται ένα δάνειο του ποσού 13 εκατομμυρίων ευρώ από τον Λαυρεντιάδη λίγο πριν την πτώχευσή της βάζοντας ως ενέχυρο μετοχές αξίας 100.000 ευρώ (<https://newpost.gr/ellada/392582/eisaggelikh-ereyna-gia-daneia-ths-proton-bank>).

Α/Α	ΠΙΣΤΟΥΧΟΣ	ΕΓΚΡΙΘΕΝ ΟΡΙΟ	ΗΜΕΡΙΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ	ΗΜΕΡΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΕΠΙΤΡ.ΠΙΣΤΩΔ.	ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΓΛΟΥ	ΤΡΥΦΩΝ ΚΟΛΛΙΝΤΖΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΑΡΑΜΑΝΤΗΣ	ΣΜΑΡΑΓΔΑ ΛΙΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
σα1	ΝΕΠ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕ	10.000	29.3.2010	29.3.2010		10.000	10.000	10.000
σα2	ΝΕΠ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕ	7.000	27.4.2010	27.4.2010		7.000	7.000	7.000
σβ	ΣΕΒΙΣΕ ΑΕ	18.160	29.4.2010	9.6.2010	18.160	18.160	18.160	18.160
σγ	DEVTEC INVESTMENT ΑΕ	15.000	8.6.2010	21.6.2010	15.000	15.000	15.000	15.000
σδ	NOVO ATREUS ΑΕ	72.000	8.6.2010	21.6.2010	72.000	72.000	72.000	72.000
σε	ROVINVEST ΑΕ	57.600	9.6.2010	21.6.2010	57.600	57.600	57.600	57.600
σστ	BALLIS PERSONAL & HOME CARE ΑΕ	72.700	8.6.2010	21.6.2010	72.700	72.700	72.700	72.700
σζ	FIRST AID CARE ΑΕ	54.000	8.6.2010	21.6.2010	54.000	54.000	54.000	54.000
ση	VET HEALTH ΑΕ	65.200	8.6.2010	21.6.2010	65.200	65.200	65.200	65.200
β	PROVET ΑΕ	12.000	3.8.2010	3.8.2010	12.000	12.000	12.000	
γα	ΓΕΡΟΛΥΜΑΤΟΣ ANIMAL HEALTH ΑΕ	41.000	27.8.2010	27.8.2010	41.000		41.000	41.000
γβ	FINEGLINO LTD	54.000	10.9.2010	10.9.2010	54.000		54.000	54.000
γβ	ELFE ΑΕΒΕ	19.500	10.9.2010	10.9.2010	19.500		19.500	19.500
γγ	ΜΑΚ ΑΕ	70.000	10.9.2010	10.9.2010	70.000		70.000	70.000
γδ	ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΑΕ	5.060	2.11.2010	2.11.2010	5.060		5.060	5.060
γε	ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΕ	29.000	5.11.2010	5.11.2010	29.000		29.000	29.000
γε	ESCANTO LTD	30.000	5.11.2010	5.11.2010	30.000		30.000	30.000
γστ	ΑΚΟΛΑΒ ΑΕ	29.000	9.12.2010	9.12.2010	29.000		29.000	29.000
γζ	ΑΛΑΡΙΣ ΑΕ	40.000	24.1.2011	24.1.2011	40.000		40.000	40.000
	ΣΥΝΟΛΑ	701.220			684.220	383.660	701.220	689.220

Εικόνα 5. Κατάλογος εταιρειών και ποσών δανείων, Πηγή: ΤΟ ΒΗΜΑ

Φαίνεται επίσης ότι στελέχη του ομίλου Alapis έγιναν μέτοχοι των εταιρειών οι οποίες χρηματοδοτούνταν από την Proton Bank μέσω χορηγήσεων του ποσού των 701 εκατομμυρίων ευρώ περίπου. Τα στελέχη έγιναν μέτοχοι χωρίς την εισφορά ιδίων κεφαλαίων στις εν λόγω εταιρείες. Τα ποσά εγκρίνονταν χωρίς την απαραίτητη αξιολόγηση πιστωτικού κινδύνου και έτσι διαπιστώθηκε ότι 191 εκατομμυρία ευρώ έγιναν ζημία.

Επίσης, φαίνεται η κατάθεση ποσών σε ορισμένους αποδέκτες σε λογαριασμούς τους δίχως αιτιολόγηση όπως και εκδόσεις επιταγών χωρίς πάλι την απαραίτητη αιτιολόγηση. Με τον ίδιο τρόπο γίνονταν και οι αναλήψεις επιταγών.

Γενικά το πλαίσιο στο οποίο έγινε ξέπλυμα χρήματος είναι η κατάστρωση σχεδίου κατασκευής εταιρειών χωρίς την απαραίτητη εξασφάλιση και προσωπικών εγγυήσεων για την δανειοδότησή τους από την τράπεζα μέσω της εξαπάτησης των εποπτικών αρχών και μετόχων. Μέσω της συνεχούς μεταφοράς των χρημάτων ανάμεσα στις εταιρείες δεν έγινε δυνατός ο έγκαιρος εντοπισμός τους από τις εποπτικές αρχές. Έτσι τα χρήματα εκταμιεύονταν σε πρόσωπα σχετικά με τον Λαυρεντιάδη. Ορισμένων έγινε η χρήση τελείως διαφορετικών σκοπών από αυτούς τους οποίους είχαν χορηγηθεί με αποτέλεσμα την ένταξη δανείων στο οικονομικό σύστημα με την απαραίτητη νομιμοφάνεια. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει κατοχή χρήση και διαχείριση εγκληματικού προϊόντος καθώς και απόκρυψη και χρήση του χρηματοπιστωτικού τομέα (<https://www.tovima.gr/2011/11/10/society/pws-stithike-i-kompina-me-tin-proton-bank/>).

Τα παραπάνω όλα χαρακτηρίστηκαν ως σύσταση εγκληματικής οργάνωσης, εξακολουθούμενη απάτη του κοινού, υπαιξέρευση σε βαθμό κακουργήματος και

νομιμοποίηση εσόδων από μαύρο χρήμα (<https://newpost.gr/ellada/114212/me-isovia-kindynevei-o-layrentiadis-gia-eksi-kakoyrgimata>).

Επίσης, αναφέρεται ότι κατά την διάρκεια του 2011 το υπουργείο οικονομικών χορήγησε άτυπη ρευστότητα των 100 εκατομμυρίων ευρώ στην Proton Bank από τα διαθέσιμα του δημοσίου κράτους. Έτσι μέσω συστημικού συστήματος με εντολή από το υπουργείο σε καθημερινή βάση γίνονταν χορήγηση του ποσού 105 εκατομμυρίων ευρώ σε πέντε διαφορετικές τράπεζες και μέσω αυτών μεταφέρονταν χρήματα στην Proton Bank. Αυτό έγινε και έπειτα νομιμοποιήθηκε από το υπουργείο η μεταφορά διαθέσιμων του δημοσίου σε τράπεζες δίχως την έγκριση πίστωσης από ανεξάρτητη επιτροπή. Οι τράπεζες αυτές βέβαια στην συνέχεια λόγω της ανάληψης μετατρέψιμου ομολογιακού δανείου διάρκειας δέκα ετών του ποσού των 47,5 περίπου εκατομμυρίων ευρώ χρεώθηκαν. Όπως επίσης και 863 εκατομμύρια ευρώ τα οποία χρεώθηκαν οι Έλληνες φορολογούμενοι (<https://www.paraskhnio.gr/>).

Λόγω του διαχωρισμού της τράπεζας και προκειμένου να εκκαθαριστεί η παλιά Proton Bank ήλθαν στο φως διάφορα άλλα στοιχεία τα οποία από το ενεργητικό της φαίνεται ότι παρέμειναν επισφαλή δάνεια του ποσού των 700 εκατομμυρίων ευρώ. Στην νέα Proton Bank φαίνεται ότι μεταβιβάστηκαν όλα τα στοιχεία του ενεργητικού όπως και ομόλογα που είχαν δωθεί και η κεφαλαιοποίηση της τράπεζας γίνεται μέσω 250 εκατομμυρίων ευρώ μέσω αύξησης του κεφαλαίου. Κύριος στόχος ήταν να πωληθεί αυτή εντός διετίας (<https://www.euro2day.gr/chameleon/article-blog-chameleon/661633/kafta-paraleipomena-apo-thn-proton-bank.html>).

Η τράπεζα της Ελλάδος απέδωσε στους ενόχους ότι δεν είχαν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα έτσι ώστε να προληφθεί η χρήση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και υπήρχαν σε αυτό πολλές και σημαντικές ελλείψεις όσον αφορά τις βασικές υποχρεώσεις τους οι οποίες επιβάλλονται από το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών. Συνεπώς αυτό οδήγησε στην ανυπομονία της παρακολούθησης και αξιολόγησης της ορθής και αποδοτικής εφαρμογής πολιτικής του πιστωτικού ιδρύματος για την έγκαιρη αντιμετώπιση τυχόν ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, τα οποία όφειλαν να γίνει η άμεση καταστολή τους. Επίσης, έγινε άσκηση ανεπαρκούς εποπτείας των υπηρεσιών τους με αποτέλεσμα την πλημμελή εφαρμογή των υποχρεώσεων της (<https://www.cnn.gr/news/ellada/story/106048/to-ste-epikyrose-prostima-495-000-eyro-se-l-layrentiadi-kai-4-stelexi-tis-proton-bank>).

Επιλέον, ασκήθηκε δίωξη ενάντια στελεχών της τράπεζας για δανειοδοτημένα ποσά των 38 εκατομμυρίων ευρώ. Αυτά χωρίζονται σε 24 εκατομμύρια ευρώ από παράνομες ρυθμίσεις δανειακών υποχρεώσεων αντισυμβαλλόμενου μέλους της τράπεζας Ωμέγα και φέραν ζημία μη επανορθώσιμη. Το άλλο ποσό των 14 εκατομμυρίων ευρώ προερχόμενο από σύμβαση χρεολυτικού δανείου και παρανόμως ρυθμίσεων δανειακών υποχρεώσεων αντισυμβαλλόμενου μετόχου της τράπεζας Ωμέγα. Στις δύο παραπάνω περιπτώσεις είχαν ήδη προηγηθεί η εντολή από την ΤτΕ προς την Proton Bank για την ακολούθηση της πολιτικής σημαντικής πιστωτικής συρρίκνωσης μείωσης του δανειακού χαρτοφυλακίου η οποία και

αγνοήθηκε. Τα μέλη αυτά διώχθηκαν από την εισαγγελία για αδικήματα απιστίας κατ'εξακολούθηση.

7.4 Μελέτη περίπτωσης Energa και Hellas Power

Εικόνα 6. Λογότυπο Energa και Hellas Power

Η Energa SA φέρει δραστηριότητα στην Ελλάδα από το έτος 1994, ενώ το 2006 ο ιδιοκτήτης της Φλώρος προχώρησε σε κοινοπραξία με την Verbund από την Αυστρία. Το έτος 2011 η Verbund αποχώρησε από την κοινοπραξία και έτσι το 55% της κοινοπραξίας μεταβιβάζεται στην νέα Energa.

Η Hellas Power από την άλλη έτος ίδρυσης φέρει το 2009 με διαφορετική τότε επωνυμία και ιδιοκτήτες τον Μελισσανίδη και Μηλιώνη με ποσοστά 50% έκαστος. Η αποχώρηση του Μελισσανίδη οδηγεί τον Μηλιώνη στην πλήρη ιδιοκτησία της εταιρείας.

Στα τέλη του έτους 2009 και οι δύο εταιρείες μεταβιβάζονται σε μια ρωσοαραβική εταιρεία με την επωνυμία World Wide Energy. Παράλληλα τα χρέη στην ΔΕΗ αυξάνονταν και γι' αυτό οι εταιρείες έκαναν ρύθμιση διακανονισμού του χρέους τους στην ΔΕΣΜΗΕ. Οι εταιρείες κατέβαλλαν την πρώτη δόση του διακανονισμού, όμως την επόμενη όχι. Η δεύτερη δόση ήταν για την είσπραξη του τέλους ΑΠΕ όπου οι πελάτες τους είχαν καταβάλει μέσω των λογαριασμών τους. Συνολικά το χρωστούμενο ποσό οφειλών των δύο εταιρειών ανέρχονταν στα 120 εκατομμύρια ευρώ.

Οι ιδιοκτήτες των εταιρειών δημιούργησαν εικονικές εταιρίες στο εξωτερικό και μετέφεραν χρήματα των εταιρειών στις καινούριες. Συνολικά από την έρευνα του CNN προκύπτει ότι οι

καινούριες εταιρείες κατείχαν λογαριασμούς το 2011-2012 συνολικά το ποσό περίπου των 90 εκατομμυρίων ευρώ.

Το συνολικό ποσό το οποίο οι δύο εταιρείες κατηγορούνται ότι δεν απέδωσαν στο ελληνικό δημόσιο είναι περίπου 256 εκατομμύρια ευρώ. Πρόκειται για οικονομικό έγκλημα σε βάρους του ελληνικού δημοσίου όπως και κακουργήματος υπεξαίρεσης και νομιμοποίησης των εσόδων από παράνομη εγκληματική δραστηριότητα και λαθρεμπορία. Από το 2006 έως το έτος 2011 οι εταιρείες δεν κατέβαλαν τα εισπραττόμενα από τους τελικούς πελάτες τους με συνέπεια την συσσώρευση ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τους παραγωγούς του ποσού του ύψους 75 περίπου εκατομμυρίων ευρώ για την μία και 96 περίπου εκατομμυρίων ευρώ από την άλλη.

Επίσης, παρακρατήθηκαν τα ποσά από τον ΕΝΦΙΑ τα οποία και ενσωματώθηκαν στην προσωπική τους περιουσία μαζί με τα ποσά των ΕΦΚ και ΔΕΤΕ και όλα μαζί αγγίζουν τα 256 εκατομμύρια ευρώ. Έπειτα μέσω του δικτύου offshore που είχαν υλοποιήσει μέσω των τραπεζικών τους συναλλαγών διακινούνταν έσοδα τα οποία νομιμοφάνονταν αλλά τα οποία προέρχονταν από εγκληματική δραστηριότητα. Στην Ελβετία εντοπίστηκαν δύο λογαριασμοί με εμβάσματα συνολικού ύψους 36 εκατομμυρίων ευρώ (<https://www.gazzetta.gr/plus/article/710891/skandalo-energa-hellas-power-xafnika-vrikan-83-ek-oi-katigoroymenoi>). Λόγω του ότι η ανωνυμία που παρέχει η χρήση υπεράκτιων εταιρειών δεν ήταν εμφανές από την αρχή ότι το εγκληματικό προϊόν κατέληξε και πάλι στους ίδιους. Αυτό έγινε διότι ενώ μπόρεσε το εγκληματικό προϊόν να διασκορπιστεί μέσω του τραπεζικού συστήματος άλλων χωρών. Αυτό σημαίνει ότι μέσω των φαινομένων νόμιμων πράξεων και διαδικασιών κατέστη δυνατή η κατάρτιση εικονικών συμβάσεων πωλήσεων μετόχων και διεξαγωγή διαπραγματεύσεων με ανύπαρκτους αντισυμβαλλόμενους (<https://energypress.gr/news/energa-hellas-power-o-lavyrinthos-ton-offshore-poy-ekryve-256-ekat>).

Η δημιουργία του ρωσοαράβικου fund ήταν εικονική και ο λόγος δημιουργίας του ήταν καθαρά και μόνο για την νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων τα οποία προήλθαν από αδικήματα κακουργηματικής υπεξαίρεσης και λαθρεμπορίας και με σκοπό την εξαγωγή των μετρητών εκτός Ελλάδος έτσι ώστε να αποσυνδεθούν από την χώρα την οποία προήλθαν. Με αυτόν τον τρόπο τα χρήματα μεταφέρονταν σε εξωτερικούς λογαριασμούς και νομιμοποιούνταν.

Το ποσό των 96 εκατομμυρίων ευρώ τα οποία επεστράφησαν στο ελληνικό δημόσιο παρέμειναν στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων έως ότου να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες της δίκης των δύο μελών.

Λόγω του ότι με τον νέο ποινικό κώδικα καταργούνται τα επιβαρυντικά περί καταχραστών του Δημοσίου, ο Φλώρος απαλάχθηκε από τις πράξεις υπεξαίρεσης κατά του δημοσίου κρίνοντας πως η διαφορά τους, οι όποιες αξιώσεις τους ανήκουν στην κατηγορία του ιδιωτικού δικαίου και αναγνωρίστηκαν οφέλη της Energa προς το ελληνικό δημόσιο της τάξης των 72 εκατομμυρίων ευρώ (https://www.alfavita.gr/koinonia/305436_ypothesi-energa-hellas-power-eleytheros-o-ar-floros-athoos-o-b-milionis). Ο Μηλιώνης αφέθηκε ελεύθερος με την αποδέσμευση όλων των περιουσιακών του στοιχείων καθώς και όλους τους

τραπεζικούς του λογαριασμούς σε Ελλάδα και Κύπρο
(<https://www.mononews.gr/society/diki-energa-hellas-power-milionis-floros-ke-lipi-pernoun-piso-trapezikes-katathesis-aftokinita-ke-opla>).

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

8.1 Συμπεράσματα της μελέτης περίπτωσης της Folli Follie

Στην μελέτη περίπτωσης της Folli Follie υπάρχει απόκρυψη των ζημιών του ομίλου με την αντίστοιχη κάλυψή του από άθροισμα εις νέον. Ο όμιλος για να διασωθεί και να ελκύσει επενδυτές ώστε να μην φανεί η πραγματική εικόνα του, διαχειρίζονταν για χρόνια τα κέρδη του ώσπου το έτος 2017 να φέρει υπόλοιπο καθαρών κερδών κατόπιν μεταφοράς εις νέον το ογκώδες ποσό των 1,8 δισεκατομμυρίων ευρώ. Μέσω της μεθόδου των εικονικών πωλήσεων η εταιρεία κατάφερε να παρουσιάσει ανύπαρκτα κέρδη και διόγκωση στα ταμειακά της διαθέσιμα, τα οποία ουδεμία σχέση είχαν με την πραγματικότητα. Το έτος 2013 φαίνεται να επιχειρήθηκε μια διόρθωση στο ποσό των καθαρών κερδών η οποία δεν συνεχίστηκε και την επόμενη χρονιά η διόγκωση αυξήθηκε εκ νέου.

8.2 Συμπεράσματα της μελέτης περίπτωσης της Ασπίς Πρόνοια

Στην περίπτωση της Ασπίς Πρόνοια κύριος υπαίτιος φαίνεται να ήταν ο Ψωμιάδης, ο οποίος τις προσωπικές του υποχρεώσεις τις κάλυπτε με την μεταφορά τους στις υποχρεώσεις της εταιρείας. Οι δε εικονικές εισπράξεις και πληρωμές έφεραν την πλήρη αταξία στις οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας μέσω της μεταφοράς χρηματικών ποσών από μια εταιρεία σε συγγενική της. Αυτό όμως προκαλεί πρόβλημα σε όλες τις εταιρείες του ομίλου. Το πολυσύνθετο σχήμα του ομίλου προκάλεσε αδυναμία του εξωτερικού ελέγχου και παράλληλα οι συνεχόμενες εξαγορές βοηθούσαν στην κάλυψη της διαχείρισης λογιστικών κερδών.

8.3 Μελέτη περίπτωσης Proton Bank

Η περίπτωση της Proton Bank προκαλεί έντονο ενδιαφέρον διότι συνδέεται άμεσα με το ελληνικό δημόσιο. Παρ' όλα αυτά τα στέλεχη της δεν παρουσίασαν κανένα ενδιασμό και προχώρησαν σε χορηγήσεις δανείων σε εταιρείες οι οποίες είχαν δημιουργηθεί εκείνο το χρονικό διάστημα καθαρά και μόνο για την απολαβή των δανείων. Μέσω δημιουργίας εταιρειών η διοίκηση απέδιδε δάνεια τα οποία δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις απολαβής τους και στην ουσία τα ποσά των δανείων οδηγούνταν κατευθείαν στην διοίκηση.

8.4 Μελέτη περίπτωσης Energa και Hellas Power

Στην περίπτωση αυτή, οι διοικήσεις δεν πλήρωναν τις υποχρεώσεις τους και αντιθέτως μετέφεραν τα ποσά των εταιρειών σε προσωπικούς τους λογαριασμούς στο εξωτερικό. Αυτό αποτελεί περιστατικό υπεξάιρεσης χρημάτων και οι οικονομικές τους καταστάσεις ήταν παραποιημένες. Για προσωπικό όφελος φαίνεται πως έγινε η περίπτωση της Energa και Hellas Power εις βάρος των υπολοίπων.

8.5 Παρουσίαση κοινών σημείων.

Παρατηρούμε ότι σε όλες οι παραπάνω περιπτώσεις έγινε η χρήση της δημιουργικής λογιστικής μέσω λογιστικών μηχανισμών για το προσωπικό όφελος των διοικήσεων των εκάστοτε εταιρειών. Στις δύο τελευταίες περιπτώσεις, της Proton Bank και της Energa και Hellas Power παρατηρείται το φαινόμενο υπεξαίρεσης δημόσιου χρήματος ενώ στην περίπτωση της Ασπίς υπεξαίρεση χρήματος από πελάτες της εταιρείας.

Όλες οι παραπάνω περιπτώσεις αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα συστηματικής παραπλάνησης του κοινού σχετικά με τις οικονομικές καταστάσεις τους. Επίσης φαίνεται και ο πολύπλοκος σχεδιασμός γύρω από τον οποίο δημιουργούνταν νέες εταιρείες και λογαριασμοί τραπεζών έτσι ώστε να επιτρέπει την μεταφορά των χρημάτων από το σημείο ενδιαφέροντος σε φαινομενικά άσχετους προορισμούς. Στις περιπτώσεις της Ασπίς, της Follie Follie και της Proton Bank παρατηρείται ότι οι εταιρείες ήταν ζημιογόνες αλλά το σύστημα που είχαν δημιουργήσει με την συνεχή μεταφορά χρημάτων σε θυγατρικές και τραπεζικούς λογαριασμούς έφερε στην επιφάνεια την αδυναμία του αποτελεσματικού λογιστικού ελέγχου.

Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις φαίνεται επίσης η αδιαφάνεια ή η επιλεκτική και προσεκτική διαφάνεια γύρω από τις οικονομικές καταστάσεις των εν λόγω εταιρειών. Στην περίπτωση της Ασπίς, της Proton Bank και της Energa και Hellas Power παρατηρείται ότι τα χρήματα που υπεξαιρούνταν χρησιμοποιούνταν για προσωπικές χρήσεις από τις διοικήσεις των εταιρειών. Η Ασπίς και η Follie Follie κατέβαλαν προσπάθεια ώστε να αποκαταστήσουν τις ζημιές στις εταιρείες διότι αυτές είχαν διογκωθεί επικίνδυνα και δημιουργούνταν ο κίνδυνος προβολής των πραγματικών τους καταστάσεων.

Στην περίπτωση της Proton Bank και της Ασπίς παρατηρήθηκε ότι λανθασμένα λάμβαναν αυξημένες πιστοληπτικές ικανότητες από την πλευρά των κυβερνήσεων. Ενώ παράλληλα η Follie Follie λάμβανε το ίδιο προνόμιο όμως με την διαφορά ότι αυτό προέρχονταν από προσωπική επεξεργασία των δεδομένων χωρίς την συμβολή κάποιας κυβέρνησης.

Όλες οι παραπάνω κατηγορίες έκαναν χρήση πολλών εξωτερικών φαινομένων επιχειρήσεων έτσι ώστε να μπορούν να λαμβάνουν χώρα οι εγκληματικές τους ενέργειες και να μην εντοπίζονται εύκολα. Καμία από τις παραπάνω περιπτώσεις δεν έλαβε υπόψιν τον δεοντολογικό και ηθικό κώδικα και ενέργησαν εις βάρος άλλων για την προσωπική τους ανέλιξη και ευημερία.

Όπως γίνεται αντιληπτό δεν υπήρχε σε καμία περίπτωση ο συστηματικός και επί τόπου έλεγχος πολλών θυγατρικών και σχετικών εταιρειών με αποτέλεσμα την μεγάλης διάρκειας εξαπάτησης του κοινού των οικονομικών καταστάσεων. Οι νομοθεσίες δε πολλές φορές επέτρεπαν σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις τις ενέργειες αυτών των εταιρειών με αποτέλεσμα αυτές να δημιουργούν ακόμη πιο πολυσύνθετες δομές έτσι ώστε να μην είναι δυνατός ο έλεγχος τους και να διαφεύγουν των υποχρεώσεών τους.

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν κατακλείδι λοιπόν, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι η οικονομική κρίση επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις περιπτώσεις χειραγώγησης λογιστικών κερδών στις επιχειρήσεις. Κατά την άφιξη της 'επίσημης' οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, οι κυβερνήσεις δεν παρουσίασαν ιδιαίτερη επιείκεια στις ελληνικές επιχειρήσεις. Το κράτος, λόγω του ότι είχε ανάγκη από έσοδα προχώρησε σε ενέργειες που επίδρασαν αρνητικά στην επιχειρηματικότητα, παράλληλα καταβάλλοντας προσπάθεια να εξαλείψει τις επιχειρηματικές διαφθορές. Επιπλέον η αβεβαιότητα, οδήγησε το κοινό στην μείωση των αγορών και αυτό βεβαίως αποτέλεσε πλήγμα για τις επιχειρήσεις.

Κατά τη διάρκεια του Μνημονίου του 2010, το πλαίσιο δραστηριότητας των επιχειρήσεων προτάθηκε να κατευθυνθεί στις εξαγωγές, λόγω του ότι η εγχώρια ζήτηση είχε ελαττωθεί. Επιπλέον η χώρα εστίασε και στον τουρισμό ώστε οι επιχειρήσεις να ανακάμψουν. Με τις ενέργειες αυτές το αρχικό σχέδιο του μνημονίου ήταν να αντιμετωπισθούν οι διαφθορές μέσα από τις ποινές, τις κυρώσεις και τους εντεταμένους ελέγχους, καθώς επίσης και η αύξηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της χώρας μέσω των επιχειρήσεών της.

Η υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στην Ελλάδα, αύξησε την ένταση των επιχειρήσεων, λόγω των αυξημένων λογιστικών απαιτήσεων που παρουσιάζουν. Για την ορθή χρήση των Προτύπων, οι επιχειρήσεις και οι δημόσιες υπηρεσίες οδηγήθηκαν στην ανάπτυξη μιας στενής αλληλεπίδρασης. Αυτό γενικότερα δυσaráεστησε τους επιχειρηματίες διότι όχι μόνο οι δημόσιες υπηρεσίες εμφάνιζαν διαφορές στην ερμηνεία των προτύπων, αλλά και η εξυπηρέτηση δεν ήταν ικανοποιητική, υποχρεώνοντας τους επιχειρηματίες και τα στελέχη των επιχειρήσεων να σπαταλούν χρόνο και να καταβάλλουν υπερπροσπάθειες συνεννόησης και λύσεων των προβλημάτων τους. Παράλληλα η διαφάνεια που υποχρεώνει πλέον τις επιχειρήσεις να έχουν, είχαν αρνητικό αντίκτυπο, αφού έως τότε η κατάσταση ήταν πολύ διαφορετική.

Γενικότερα οι δημόσιες υπηρεσίες ήταν το κύριο πρόβλημα των επιχειρήσεων όσον αφορά τα ΔΛΠ.

Από την άλλη, ξεκίνησαν οι επιδοτούμενες χορηγίες από το ΕΣΠΑ για την ανάπτυξη και την βοήθεια των ελληνικών επιχειρήσεων. Για την απολαβή χορηγιών απαιτούνται ορισμένα κριτήρια τα οποία οφείλει να φέρει η επιχείρηση η οποία αιτείται της χορηγίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ορισμένες επιχειρήσεις με χειραγώγηση λογιστικών καταστάσεων οφελήθηκαν από τις επιδοτούμενες χορηγίες.

Παράλληλα, παρατηρήθηκε από τις μικρότερες επιχειρήσεις η τάση της χειραγώγησης λογιστικών κερδών προς τα κάτω, με σκοπό την αποφυγή της δυσβάσταχτης φορολογίας. Από την στιγμή που η ζήτηση μειώθηκε σημαντικά την περίοδο της κρίσης, οι επιχειρηματίες των μικρότερων επιχειρήσεων προέβησαν σε χειραγώγηση των κερδών τους, ως την μόνη

κατά την γνώμη τους επιλογή. Από αυτό συμπεραίνουμε ότι εντάθηκε η πίεση και ο φόβος απώλειας της επιχείρησής τους και της περιουσίας τους.

Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις από την άλλη, παρουσίαζαν χειραγώγηση λογιστικών κερδών προς τα άνω, με αποτέλεσμα τον σχηματισμό ασυμμετρίας των οικονομικών πληροφοριών, με σκοπό την παραπλάνηση νέων επενδυτών και μετόχων. Σε μια εποχή όπου η οικονομική ρευστότητα είναι μειωμένη, μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες φέρουν ‘βαριά’ έξοδα, χρειάζονται επενδύσεις για την συνέχιση των δραστηριοτήτων τους. Από την στιγμή που τα ταμειακά τους διαθέσιμα δεν είναι επαρκή, η μόνη λύση είναι εξωτερική χρηματοδότηση.

Ένας άλλος λόγος όπου η οικονομική κρίση επηρέασε το φαινόμενο της χειραγώγησης των λογιστικών κερδών είναι η υποχρεωτική διαφάνεια που ορίζουν τα ΔΛΠ. Μέσω της διαφάνειας οι αναλυτές έχουν πρόσβαση και αναλύουν τις μελλοντικές οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Αυτό όμως αποτελεί κίνδυνο για τις επιχειρήσεις, διότι αν η επιχείρηση δεν φέρει αποτελέσματα κοντά σε αυτά των αναλυτών, οι υπόλοιποι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων είναι πιθανό να οπισθοχωρήσουν από τυχόν πρόθεση επένδυσης.

Γι’ αυτό και οι επιχειρήσεις συντάσσουν μόνες τους οικονομικές προβλέψεις, ηθελημένα χαμηλές ή συντηρητικές, έτσι ώστε να παρουσιαστεί ένα καλό αποτέλεσμα και να ανέβει η αξία της.

Κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης ορισμένες επιχειρήσεις ξεκίνησαν την διαδικασία εισαγωγής τους στο ΧΑ γιατί αυτό αποτελεί περιβάλλον αύξησης χρηματοδότησης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η χειραγώγηση λογιστικών κερδών ξεκίνησε και το ‘παιχνίδι’ αύξησης-μείωσης μετοχών, που προέρχεται από εσωτερικές πληροφορίες των μετόχων.

Η ανάγκη χρηματοδότησης ήταν έντονη κατά την οικονομική κρίση, συνεπώς μια παρουσίαση οικονομικών καταστάσεων που να πληρεί τους δανειακούς όρους από επενδυτικές ή άλλες τράπεζες αποτέλεσε λόγο χειραγώγησης κερδών.

Επιπλέον παρατηρήθηκαν και φαινόμενα κατάχρησης δημόσιου χρήματος. Εταιρείες συνεργαζόμενες με Δημόσιους Φορείς εκμεταλλεύτηκαν την συνεργασία τους, με αποτέλεσμα υπεξαίρεση δημόσιου χρήματος από τις συναλλαγές και κατά συνέπεια παραποιημένες λογιστικές καταστάσεις.

Όσον αφορά την επιχειρηματική ηθική, παρατηρούμε ότι το χαρακτηριστικό αυτό εκλείπει από τον επιχειρηματικό κόσμο. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης το φαινόμενο της χειραγώγησης κερδών είναι αυξημένο από ότι σε άλλες.

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι στελέχη και διοικήσεις δεν φέρουν ηθικές αξίες και δεοντολογικό επαγγελματισμό και αυτό φαίνεται από τα αυξημένα κρούσματα των τελευταίων και όχι μόνο ετών.

Οι ηθικές αξίες και συγχρόνως και οι επιχειρηματικές είναι υποχρέωση του κάθε ένα ξεχωριστά. Όλος ο κόσμος οφείλει να ενεργεί με ηθική ειδάλλως δημιουργούνται καταστάσεις έντονες και δυσμενείς για όλους. Από το εσωτερικό των επιχειρήσεων έως ολόκληρη τον επιχειρηματικό κλάδο. Η συνεχής εκπαίδευση και η ώθηση όλων προς μια

κατεύθυνση διαφορετική από αυτή που είμαστε σήμερα θα βοηθήσει παγκοσμίως όλο τον κόσμο. Από την αρχή της επαγγελματικής πορείας του το κάθε άτομο οφείλει να συμμορφώνεται και να παρακινεί και τους υπολοίπους σε συμμόρφωση όσον αφορά την ηθική. Αυτό βέβαια επιτυγχάνεται πολύ πιο εύκολα όταν τα στελέχη και οι διοικήσεις μιας οικονομικής μονάδας λειτουργούν με όμοιο τρόπο. Από την κορυφή της επιχείρησης χαράσσεται ο δρόμος που οδηγεί την επιχείρηση σε σωστό και θεμιτό τρόπο λειτουργίας.

Ο κόσμος στην σύγχρονη κοινωνία είναι πολύ πιο ανεπτυγμένος και διανοούμενος από ότι παλαιότερα, ειδικότερα τα έτη οικονομικών κρίσεων. Και αυτό φαίνεται να είναι κάτι που δίνει ελπίδα, διότι από την στιγμή που ο καταναλωτής πλέον δεν αγοράζει μόνον αλλά και σκέπτεται, οι απαιτήσεις του αυξάνονται. Αυτό σημαίνει ότι ο καταναλωτής δεν αγοράζει πλέον με βάση τις ανάγκες του αλλά με τις επιλογές του, δηλαδή πριν αποφασίσει να αγοράσει κάτι σκέφτεται τι παίρνει από αυτό. Οπότε η ζήτηση μειώνεται αν το προϊόν ή η υπηρεσία δεν καλύπτει το παραπάνω χαρακτηριστικό, δηλαδή αυτό της χρησιμότητας. Συνεπώς όταν η ζήτηση μειώνεται οι επιχειρήσεις έρχονται αντιμέτωπες με ένα πρόβλημα το οποίο το επιλύουν με χειραγώγηση κερδών, λόγου χάρη με εικονικές πωλήσεις. Αντί να αναπτύξουν τρόπους να κατανοήσουν τις ανάγκες του καταναλωτή, οι κινήσεις τους κατευθύνονται προς την κατεύθυνση της ανομίας, της παραπλάνησης και του δόλου.

Επιπλέον ο καταναλωτής ανέκαθεν εμφάνιζε την τάση της ταύτησης με προϊόντα και επιχειρήσεις. Θέλει δηλαδή να ταυτιστεί με το προϊόν το οποίο προμηθεύεται και ακολούθως με την επιχείρηση που το παράγει. Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος ψάχνει πρότυπο στις αγορές του. Αν το πρότυπο αυτό εμφανίζει ψεγάδια, δεν θα το προτιμήσει. Οι καταστάσεις της οικονομικής κρίσης είναι τόσο περίπλοκες που ο κάθε καταναλωτής ψάχνει κάτι ηθικό, κάτι που να αξίζει. Οι επιχειρήσεις οι οποίες δεν φέρουν σημάδια παραπλάνησης και λειτουργούν σύμφωνα με τους κώδικες ηθικής και δεοντολογίας είναι αυτές που ο καταναλωτής επιλέγει.

Συνεπώς αντιλαμβανόμαστε ότι η οικονομική κρίση είχε επίδραση στην οικονομία της χώρας και των επιχειρήσεων. Τα στελέχη και οι διοικήσεις των εταιρειών λειτουργούν προς προσωπικό όφελος και όχι προς όφελος των επιχειρήσεων, διότι το κλίμα ήταν τεταμένο και η ανάγκη για επιβίωση έγινε επιτακτική, από φόβο απώλειας κύρους και περιουσίας.

Οι μακρο-οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων τις επηρεάζουν σε βαθμό τόσο σημαντικό τέτοιο ουτως ώστε αυτές να προβούν σε άνομες πράξεις και σε επισφαλή για όλους τρόπο λειτουργίας.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί η αδυναμία που παρουσιάζουν τα ΔΛΠ και ο εξωτερικός έλεγχος των επιχειρήσεων. Τα πρότυπα δημιουργήθηκαν για την διευκόλυνση και την εξυπηρέτηση της διαφάνειας των επιχειρήσεων, ωστόσο αργότερα κατέληξαν να είναι το μέσο με το οποίο οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε χειραγωγήσεις λογιστικών κερδών. Διαπιστώνεται ότι φέρουν πολλές αδυναμίες και 'παραθυράκια' και αυτά ακριβώς εκμεταλλεύονται οι διοικήσεις και τα στελέχη. Είναι ευθύνη των αρμόδιων να συντονιστούν με την σημερινή κατάσταση και να διορθωθούν οι αδυναμίες. Όσο δεν διορθώνονται η ιστορία θα επαναλαμβάνεται και θα συνεχίσει να είναι ένας φαύλιος κύκλος μέσα στον οποίο θα κινούμαστε όλοι.

Οι χειραγωγήσεις των λογιστικών κερδών φέρουν προβλήματα σε ολόκληρο τον οικονομικό κόσμο. Είναι αδύνατον να συνεχιστεί χωρίς να δημιουργούν σοβαρές επιπτώσεις σε όλους τους τομείς. Η οικονομία του κόσμου εξαρτάται από την σωστή διαχείρησή της. Εάν δεν διαχειρίζεται σωστά το οικονομικό σύστημα θα καταρρεύσει όπως και έγινε στο παρελθόν.

10. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

Γκόρτζης, Αντ., (2017), Αριστεία ΣΔΕ 2017 και επιχειρηματική ηθική, εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.

Φίλιος, Β., (2013), Δημιουργική Λογιστική, Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.

Ξένη:

Abdelghany K.E., (2005), Measuring the quality of earnings, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.660.1326&rep=rep1&type=pdf>. Πρόσβαση την 30/01/2020.

Admati A.,(2018), A Skeptical View of Financialized Corporate Governance, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.660.1326&rep=rep1&type=pdf> . Πρόσβαση την 24/02/2020.

Ahmad-Zaluki, N.A., Campell, K., Goodacre A., (2011), Earnings Management in Malaysian IPOS: The East Asian crisis, ownership and post- IPO performance, <https://www.sciencedirect.com/journal/the-international-journal-of-accounting/vol/46/issue/2>. Πρόσβαση την 07/02/2020.

Asquith P., Gertner R., Schaefstein D., (1994), Anatomy of Financial Distress: An Examination of Junk-Bond Issuers , <https://academic.oup.com/qje/article-abstract/109/3/625/1838275?redirectedFrom=fulltext>. Πρόσβαση την 07/02/2020.

Barton J., Simko P., (2002), The balance sheet as an earnings management constraint, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=320641. Πρόσβαση την 31/01/2020.

Caballero R.J.,(2006), On the Macroeconomics of Asset Shortages, <https://www.nber.org/papers/w12753> . Πρόσβαση την 30/01/2020.

Charitou A., Lambertides N., Trigeorgis L., (2007), Earnings behavior of financially distressed firms: The role of the institutional ownership, https://www.researchgate.net/publication/4737553_Earnings_Behaviour_of_Financially_Distressed_Firms_The_Role_of_Institutional_Ownership. Πρόσβαση την 09/02/2020.

Carson, Th., (2003), Self interest and business ethics: Some lessons of the recent corporate scandals. https://www.researchgate.net/publication/263030184_Self-Interest_and_Business_Ethics_Some_Lessons_of_the_Recent_Corporate_Scandals. Πρόσβαση την 28/02/2020.

Chia, Y.M., Lapsley I., Lee, H.W., (2007), Choice of auditors and earnings management during the Asian financial crisis,

<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/02686900710718672/full/html>.

Πρόσβαση την 09/02/2020.

Chong, G., (2006), Is income Smoothing Ethical?,

https://www.researchgate.net/publication/230417145_Is_income_smoothing_ethical.

Πρόσβαση την 21/02/2020.

Chonko, L., (2012), Ethical Theories, <https://www.dsef.org/wp-content/uploads/2012/07/EthicalTheories.pdf>.

Πρόσβαση την 25/02/2020.

Cohen, D., Zarowin, P., (2010), Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings,

[https://www.researchgate.net/publication/222941270_Accrual-](https://www.researchgate.net/publication/222941270_Accrual-Based_and_Real_Earnings_Management_Activities_Around_Seasoned_Equity_Offerings)

[Based and Real Earnings Management Activities Around Seasoned Equity Offerings.](https://www.researchgate.net/publication/222941270_Accrual-Based_and_Real_Earnings_Management_Activities_Around_Seasoned_Equity_Offerings)

Πρόσβαση την 12/02/2020.

Collins, D., (2009), Essential of Business Ethics: Creating an Organization of High Integrity and Superior Performance,

https://www.researchgate.net/publication/257542216_Denis_Collins_Essentials_of_Business_Ethics-Creating_an_Organization_of_High_Integrity_and_Superior_Performance.

Πρόσβαση την 23/02/2020.

Constantin, V., (2012), Banking Accounting and Financial Systems from the 21st Century Perspective: Internal and External Auditors as a team work,

<https://www.scribd.com/doc/228316214/Banking-Accounting-and-Financial-Systems-From-the-21st-Century-Perspective>. Πρόσβαση την 25/02/2020.

Defond, M.L., Jiambalvo, J.,(1994), Debt covenant violations and manipulation of accruals,

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0165410194900086?via%3Dihub>.

Πρόσβαση την 01/02/2020.

Dechow,P.,M., Skinner, P.,M., (2000), Earnings management: reconciling the views of accounting academics, practinioners and regulators,

<https://pdfs.semanticscholar.org/179a/a8f31458e3692be458ccdb8b8cb98faca7ec.pdf>.

Πρόσβαση την 03/02/2020.

Dimmock, M., Fisher, A., (2017), Ethics for a level,

<https://www.openbookpublishers.com/product/639>. Πρόσβαση την 24/02/2020.

Dye, R.,A, (1988), Earnings management in an overlapping generations model,

<https://www.jstor.org/stable/pdf/2491102.pdf?seq=1>. Πρόσβαση την 03/02/2020.

Fisher, M., Rosenzweig, K., (1995), Attitudes of students and accounting practitioners concerning the ethical acceptability of earnings management,

<https://link.springer.com/article/10.1007/BF00872085>. Πρόσβαση την 04/02/2020.

- Garrett, T., Baillie, H., Garrett, P., (2001) Ethical Theories: Health Care Ethics. Pearson 4th Edition.
- Graham, J., R., Harvey, C., R., Rajgopal, S., (2005), The economic implications of corporate financial reporting, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165410105000571>. Πρόσβαση την 16/02/2020.
- Gunny, K., (2005), What are the consequences of real earnings management?, http://w4.stern.nyu.edu/accounting/docs/speaker_papers/spring2005/Gunny_paper.pdf. Πρόσβαση την 16/02/2020.
- Haley, P., M., Wahlen, J., (1999), A review of the earnings management literature and its implications for standard setting, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=156445. Πρόσβαση την 05/02/2020.
- Han, J., Wang, S., (1998), Political costs and earnings management of oil companies during the 1990 Persian gulf crisis, <https://www.jstor.org/stable/248343>. Πρόσβαση την 18/02/2020.
- Harrison, W., Horngren, C., Thomas, W., (2015). Financial Accounting, Pearson Education, Inc. 2015.
- Irianto, G., Novianti, N., Rosalina, K., Firmanto, Y., (2012), Integrity, Unethical Behaviour and Tendency of Fraud, https://www.researchgate.net/publication/313850617_INTEGRITY_UNETHICAL_BEHAVIOR_AND_TENDENCY_OF_FRAUD. Πρόσβαση την 19/02/2020.
- Jones, M., (2010). Creative accounting fraud and International Accounting Standards, University of Bristol.
- Lambert, C., Sponem, S., (2003), Corporate governance and profit manipulation: A French Field Study, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S104523540400053X>. Πρόσβαση την 11/02/2020.
- Levitt, A., (1998), The numbers game, <https://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1998/spch220.txt>. Πρόσβαση την 04/02/2020.
- Lim, S., Matolcsy, Z., (1999), Earnings management of firms subjected to product price controls, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-629X.00021>. Πρόσβαση την 16/02/2020.
- Loomis, C., J., (1999). Lies, damned lies and managed earnings, https://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/1999/08/02/263614/. Πρόσβαση την 12/02/2020.
- McBarnet, D., Whelan, C., (1999), Creative accounting and the cross-eyed Javelin Thrower, John Wiley and Sons, Chichester.

Naser, K., H., M., (1993), Creative financial accounting and its nature and its use. Prentice Hall.

Needles, B., Powers, M., Crosson, S., (2014), Principles of accounting. South Western: Cengage Learning.

Peansell, K., Pope, P., Young, S., (2000), Detecting earnings management using cross-sectional discretionary accrual models, https://www.researchgate.net/publication/2598163_Detecting_Earnings_Management_Using_Cross-Sectional_Abnormal_Accruals_Models. Πρόσβαση την 05/02/2020.

Peansell, K., Pope, P., Young, S., (2005), Board monitoring and earnings management: Do outside directors influence abnormal accruals, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.0306-686X.2005.00630.x>. Πρόσβαση την 05/02/2020.

Poonawala, S., Nagar, N., (2019), Gross profit manipulation through classification shifting, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0148296318304636>. Πρόσβαση την 01/01/2020.

Rezaee, Z., (2007), Corporate Governance and Ethics. Wiley.

Richardson, F., M., Kane, G., D., Lobingier, P., (1998), The impact of recession on the prediction of corporate failure, https://www.researchgate.net/publication/4762493_The_Impact_of_Recession_on_the_Prediction_of_Corporate_Failure. Πρόσβαση την 20/02/2020.

Roychowdhury, S., (2006), Earnings management through real activities manipulation, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165410106000401>. Πρόσβαση την 23/02/2020.

Sachinidis, A., Daskalaki, D., Mantzari, E., Mantzaris, I., (2018), The impact of the economic crisis on the corporate social responsibility activities of greek companies, https://www.researchgate.net/publication/311964701_The_Impact_of_the_Economic_Crisis_on_the_Corporate_Social_Responsibility_Activities_of_Greek_Companies. Πρόσβαση την 23/02/2020.

Saleh, N., Ahmed, K., (2005), Earnings management of distressed firms during debt renegotiation, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00014788.2005.9729663>. Πρόσβαση την 13/02/2020.

Saxena, R., (2018), Corporate social responsibility and ethical issues, <https://www.coursehero.com/file/p20cnnu/Corporate-Social-Responsibility-and-Ethical-Issues-Dr-Rishabh-Saxena-JCEM-1-17/>. Πρόσβαση την 14/02/2020.

Schipper, K., (1989), Commentary on earnings management, <http://www.sciepub.com/reference/236223>. Πρόσβαση την 03/02/2020.

Schwartz, M., (2017), Business Ethics: An ethical decision making approach. J. Wile: The Atrium, Southern Gate, Chichester, West Sussex.

Skinner, D., J., Sloan, R., G., (2000), Earnings surprises, growth expectations and stock returns. University of Michigan.

Vallabhanemi, R., (2008), Corporate management, governance and ethics best practices: Chapter 3: Corporative-ethics best practices, https://www.researchgate.net/publication/288280653_Corporate_Management_Governance_and_Ethics_Best_Practices. Πρόσβαση την 28/02/2020.

Watts, R., Zimmerman, J., (1978), Towards a positive theory of the determination of accounting standards, <https://www.jstor.org/stable/245729?seq=1>. Πρόσβαση την 05/02/2020.

Wei , Y., (2008), Accounting based earnings management and real activities manipulation, Georgia Institute of Technology.

Wells, J., (2017), Prevention and detection. Corporate Fraud Handbook, Hoboken, New Jersey.

Yadal, B., (2013), Creative Accounting: A Litterature Review, https://www.academia.edu/5820596/Creative_Accounting_A_Literature_Review. Πρόσβαση την 23/02/2020.

Πηγές διαδικτύου:

Πελαγίδης, Θ., Ανάλυση της ελληνικής οικονομίας, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Δημητράς, Α., Βρέντζου, Ε., Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

www.iaasb.org/publications/2015-handbook-international-quality-control-auditing-review-other-assurance-and-related-services-25

www.hellenicparliament.gr

www.hba.gr

www.opengov.gr

www.minfin.gr

www.ymeperaa.gr

www.piraeusbankgroup.gr

www.follifollie.com

www.kathimerini.gr

www.insuranceworld.gr

www.markoulakos.gr

www.tovima.gr

www.express.gr

www.protothema.gr

www.cnn.gr

www.sev.org.gr

<https://www.mononews.gr/business/folli-follie-h-apaty-tou-21ou-eona-afta-ine-ta-kolpa-pou-ekane-o-koutsolioutsos-gia-na-klepsi-tin-eteria-tou>

<https://www.euro2day.gr/news/enterprises/article/1641273/follifollie-pos-kai-apo-pote-ekanan-ta-megala-kolp.html>

<https://www.insurancedaily.gr/skandalo-aspis-syntaraktikes-apoka/>